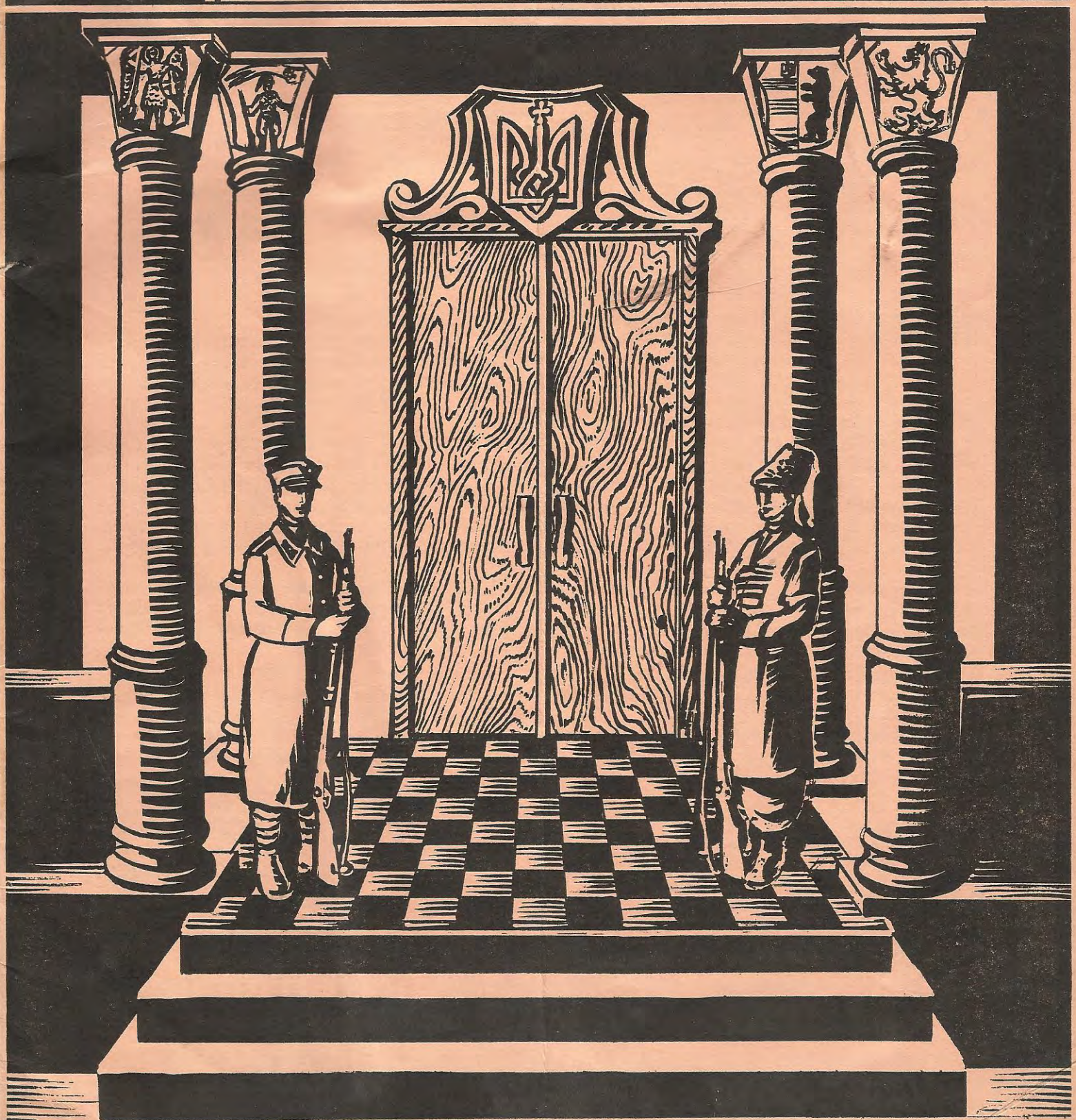
МУЗЕЙНІ ВІСТІ

УКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МУЗЕЙ СКАРБНИЦЯ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

РІК IV. 1958 КВАРТАЛ І - ІІ.

Ця емблема, виставлена в бюрах і оголошеннях інституції, свідчить, що вона є членом Федеральної Щадничо-Позичкової Асекураційної Корпорації.

БЕЗ ЦІЄЇ ЕМБЛЕМИ — НЕМА ДЕРЖАВНОЇ ЗАБЕЗПЕКИ!

РІШЕНО, ЩО ЖОДНА ОСОБА НЕ МОЖЕ ВЖЕ БІЛЬШЕ БУТИ ПОЗБАВЛЕНА ОЩАДНОСТЕЙ СВОГО ЖИТТЯ,

КОНГРЕС ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ В ПЕРШИХ ПОЧАТКАХ 30-их РОКІВ ПОВІВ АКЦІЮ ДЛЯ СТВОРЕННЯ ДВОХ ФЕДЕРАЛЬНО ЧАРТЕРОВАНИХ ІНСТИТУЦІЙ, ЩОБ ЗАБЕЗПЕЧИТИ ЩАДНИЧІ ФОНДИ, ЗЛОЖЕНІ В БАНКАХ І ЩАДНИЧО-ПОЗИЧКОВИХ СПІЛКАХ.

Для Щадничо-Позичкових Спілок Конгрес створив Федеральну Щадничо-Позичкову Асекураційну Корпорацію, яка асекурує безпеку ощадностей зложених в спілках, що є її членами. Федеральна Депозитова Асекураційна Корпорація була створена для забезпечення ощадностей зложених в комерційних банках і щадничих спілках. Обі інституції є управнені до обезпечування фондів вкладчиків до висоти десять тисяч долярів.

Що представляє собою Федерал Сейвінгс енд Ловн Іншуренс Корпорейшен?
В скороченні Ф.С.Л.І.К. є сталим чинником (чи агенцією) Уряду Злучених Держав, покликаним до життя на основі Державного Будівельного Акту з 1934 р. Він є кермований Урядом Тростистів, іменованих Президентом Злучених Держав й затверджених Сенатом. Його головна кватира знаходиться у Вашінгтоні і служить 3772 щадничо-позичковим спілкам, своїм членам, що нею заасекуровані.

Як і коли Спілка є управнена стати членом Ф. С. Л. І. К.?
Щоб мати кваліфікації бути членом Федеральної Щадничо-Позичкової Асекураційної Корпорації, Спілка мусить перейти гостру контролю діяльности, яка має доказати, що вона солідна, на здорових фінансових основах та що її провід і дирекція відповідальні і повні довіря. Всі асекуровані спілки підлягають періодичній контролі і федеральному наглядові. Федеральні контролери провірюють такі речі, як: Вдержування приписаного стану державних бондів і пливкої готівки та задовільної резерви. Точна і детальна контроля всіх інвестицій і позичок, ухвалених проводом і дирекцією, переводиться щорічно.

Щоб мати кваліфікації асекурованого члена, спілки мусять бути членом Федерал Гом Ловн Бенк, центральної резервової системи, подібної своєю структурою до Федерал Резерв Систем для комерційних банків. Цей банк жадає від спілок, щоб вони вдержували приписану висоту пливких фондів для задоволення готівкових потреб своїх вкладчиків.

Яка є границя кредиту у Федерал Гом Ловн Банку?
Асекуровані спілки можуть позичати гроші від своїх Гом Ловн банків і в цей спосіб мати джерело додаткової висоти пливких фондів аж до 50% свого щадничого капіталу. Через своє членство в цій резервовій банковій системі спілка має доступ до коротко і довгореченцевих зачетів, створених спеціяльно для задоволення сезонових і наглих потреб. В цей спосіб щадничо-позичкова система має пливкість і гнучкість, які уможливлюють служіння потребам щадників і купуючим доми родинам.

В ДОБІ ЛІТАКІВ НЕМА РІЗНИЦІ, ДЕ ЖИВЕТЕ, «ТРАЙДЕНТ» Є ВАШИМ СУСІДОМ. «ТРАЙДЕНТ» ПРИЙМАЄ ДЕПОЗИТИ ТЕЖ ПОШТОЮ З ЦІЛОЇ АМЕРИКИ І КАНАДИ. «ТРАЙДЕНТ» НЕ ВИМАГАЄ НІЯКИХ ЧЛЕНСЬКИХ ВКЛАДОК.
ГРОШІ, ДЕПОНОВАНІ ПЕРЕД 15-ИМ КОЖНОГО МІСЯЦЯ, ПРИНОСЯТЬ ВІДСОТКИ ВЖЕ 1-ГО ДНЯ МІСЯЦЯ.

ВИПЛАЧУЄМО ВІДСОТКИ ДВА РАЗИ ДО РОКУ, 30-ГО КВІТНЯ І 31-ГО ЖОВТНЯ.

TRIDENT

SAVINGS AND LOAN ASSOCIATION
1935 W. 51ST STREET, CHICAGO 9, ILL.
PRospect 8-5800

"A THRIFT INSTITUTION ORGANIZED 1913"

"МУЗЕЙНІ ВІСТІ"

Виходить при Українському Національному Музеї

Шікаґо, ЗДА.

РІК IV. 1958 КВАРТАЛ I—II.

Редаґує Колеґія

Редакція застерігає собі право правити мову в надісланих матеріялах.
Кожна підписана автором стаття не завжди висловлює думку редакції.
Рукописів редакція не повертає.

Адреса Видавництва і Редакції } UKRAINIAN NATIONAL MUSEUM
2453 W. Chicago Ave. Chicago 22, ILL.

"MUSEUM HERALD"

Published by Ukrainian National Museum

2453 W. Chicago Ave.
Chicago 22, ILL. U.S.A.

VOL. IV. SEPTEMBER, 1958.

ЗМІСТ

Стор.

Від Редакції 2

Леонід Романюк: 40-ліття проголошення самостійности України 3

Д-р Роман Клімкевич: Староукраїнські червоні щити 5

Проф. Є. Онацький: Булава й бунчук 14

Л. Бачинський: Портрети Гетьмана Івана Мазепи 15

Проф. д-р А. С. Кєцевалов: До проблеми старинної української культури 16

Т. Мацьків: Настя Лісовська 18

Перші металеві гроші в Україні 18

Розкопки на Кам'яній Могилі 18

Українські пам'ятки на Святій Землі 19

Ген. Кость Смовський: З недавнього минулого.... 19

Українська імігрaція в Новій Зеляндії 21

Л. Бачинський: Город Української Культури в Клівленді 22

Український національний рух на Далекому Сході 24

Стор.

Повідомлення Українського Національного Музею 24

К. Пакулець: Приклад великого національного чину 25

До українського загалу міста Шікаґа й околиць 26

Нова технічна сила в кіноіндустрії 27

† Святослав Шрамченко 28

† Петро Дженінс 28

МУЗЕЙНІ ВІСТІ

Злука музеїв 29

Ант. Кущинський: За словом — діло 31

Відгуки про злуку музеїв 36

Пожертви для Українського Національного Музею 37

Повідомлення 38

Відвідали Український Національний Музей 39

250-ліття — велика річниця — не забудьте! 40

Умови передплати:

На рік: 2.00. Ціна одного числа 1.00 дол.

ВІД РЕДАКЦІЇ

Довша задержка виходу журналу "Музейні Вісті" наступила тому, що Український Національний Музей і Бібліотека вели 5 місяців переговори з Українським Архівом-Музеєм у Шікаґу про злуку цих двох культурних установ. Хотіли ми заразом подати ту радісну вістку всьому українському громадянству, а тому чекали на закінчення всіх легальних формальностей зв'язаних із злукою цих двох установ.

Український Національний Музей і Бібліотека в Онтаріо за 4 роки існування розрісся так, що вже не вміщав у своїх 7 кімнатах всіх експонатів і потрібно було поширення приміщень.

Наш журнал "Музейні Вісті" стає все більш музейницьким журналом, який до цього часу є одиноким того роду журналом, що обслуговує музейництво. Відрадним явищем є в нашім імігрантськім середовищі те, що за час існування наш журнал ввесь час піддержував усі українські музеї й заохочував їх до праці та закликав українську спільноту до піддержки цих загально національних установ. По злуці, Український Національний Музей і надалі буде вести ту саму працю а з підбором нових людей зможемо видавати журнал знов тримісячником-квартальником, як то було спочатку.

Все більш і більш зацікавлюються наші ширші кола нашою працею й наукові присилають все більше й більше наукових дописів і розвідок. Віримо, що вже недалекий час, коли журнал "Музейні Вісті" стане на відповідну висоґінь і буде служити всьому громадянству. Незважаючись на піднесення ціни за папір, друк та поштову пересилку, ми і надалі, на деякий час, залишаємо дотеперішню ціну на наш журнал.

Просимо всіх науковців і літераторів присилати до журналу нам дописи, розвідки, наукові статті, пам'ятаючи, що преса-часописи є денним дзеркалом спільноти, а журнали є дзеркалом для історії. Журнали все переховуються в більшій кількості, ніж часописи, і журнали можна знайти майже в кожній приватній бібліотеці та в міських бібліотеках в різних державах, куди ми посилаємо наш журнал. Пройдуть довгі роки, а може і століття, а слід нашої праці не пропаде — він захоронить ся в книгозбірнях.

Журнал "Музейні Вісті" надалі залишається при Українському Національному Музеї в Шікаґу як централі, але журнал буде обслуговувати відділи музею та всі музеї, які лише є на еміґрації. Тому просимо всі музеї й архіви слати нам свої справоздання про свою працю, опис експонатів, які є в їх посіданні та пляни праці ґи інші завваги, а ми радо будемо все містити безплатно. Наш журнал і надалі буде ілюстрований, а тому приватні особи ґи установи, які мають якісь історичні речі, просимо присилати фотографії й опис їх для поміщення в журналі.

Редакція від себе і від управи Українського Національного Музею складає щиру подяку всім нашим жертводавцям на пресовий фонд за дотеперішню піддержку й передплату нашого журналу та присилку матеріялів.

Редакція "Музейних Вістей"

ЛЕОНІД РОМАНЮК

40-ЛІТТЯ ПРОГОЛОШЕННЯ САМОСТІЙНОСТИ УКРАЇНИ

(ПРОМОВА ЛЕОНІДА РОМАНЮКА, ЧЛЕНА УПРАВИ У. Н. МУЗЕЮ НА СВЯТІ 40-ЛІТНЬОЇ РІЧНИЦІ В ЛОС АНДЖЕЛЕС)

"Кому багато дають, від того багато й вимагають". Святі ці слова немов би мовлені про Україну.

Провидіння призначило їй спеціяльне місце на землі. Розляглась вона на ній, чорній і родючій, як ніде інде, підперезана морями, закосичена степами й лісами, прорізана ріками та й лежить — під голову поклала Карпати, ногами уперлася в Кавказ.

На межі континентів на зустрічних місцях культур і цивілізацій, на перехрестях відвічних шляхів з Півночі на Південь та зо Сходу на Захід.

І хто тільки не проходив по нашій землі — анти, скити, печеніги, хозари й половці котились по наших просторах. Татари й турки шукали їх для себе. І нашим прабатькам треба було мати багато любови до цього терену, багато коріння в родючому ґрунті, щоб встоятись, осісти й не дати змести себе могутнім хуртовинам. І не тільки залишитись — але бути архітекторами державности, творцями культури, майстрами цивілізації, оборонцями християнської віри та ідей. Треба було часами нелюдської сили й витривалости, треба було комбінації західньої мудрости й східньої терпеливости, треба було надзвичайної вітальности, щоб пережити історичні бурі, щоб не зникнути, або не стати погноєм чужих цивілізацій, культур і держав.

Саме сьогодні в сорокову річницю проголошення Самостійности Української Держави в нашій столиці Києві, згадуємо й усвідомлюємо собі все це ще раз і ще раз. Бо це останнє відродження нашої державности чи не найяскравіше стверджує цю вітальність, цю відвічну могутність, цю стихійну силу нашої нації.

Геній надлюдського маштабу і наш національний пророк Т. Шевченко свого часу побоювався, що історичні події можуть нас заскочити та що може статись, що Україну "у сні окраденую збудять"...

Його передбачення не були позбавлені підстав. Він відчував і передбачив нищівні впливи російського панування в Україні. За 300 років співжиття був зліквідований цілковито самий дух українсько - російського договору, Переяславського трактату — домовлення рівного з рівним. Крок за кроком, підступно, зліквідовано всі вольності України й козаччини. Зруйновано колиску нашої тодішньої державности й первісних демократичних традиційі — Запорізьку Січ. Фізично нищено козацтво в Петербурґських болотищах на будові нової всеросійської столиці та на різних "лініях", в боях за збільшення чужої російської імперії, а рештки насильно переселено на нові землі — за Дін, на Кубань. Нарешті зроблено все, щоб обезголовити українську націю та обернути її в сіру мовчазну покірну етнічну масу без роду і племені в матеріял, що його тоді потребували для будови населення російської імперії, так як тепер для витворення єдиного "савєтскаво" народу. Прямим терором, як супроти Полуботка чи Кальнишевського, або "лакомствами нещасними", дворянськими титулами, царськими ранґами чи орденами й державними платнями почалось розкладання заможнішої освіченої верстви та решток козацької старшини.

І ось на порозі "весни народів" у першій половині 19 сторіччя наш народ стояв самітно знесилено на побоєвищі, вкритому руїнами й трупами, — самий, бо без союзників і приятелів, самий, бо залишений і власною провідною верствою — виняткам, звичайно, честь.

Але до остаточної перемоги ворогів було далеко! Бо всі розрахунки петербурґських україножерів і обрусителів в одному були помилкові. Вони не врахували сили української національної традиції, вони забули, що не один буревій пролетів понад українськими землями й людьми на межі осілого Заходу і кочовничого Сходу, та що наші прапрадіди вміли боронити свої землі і спосіб життя збройно й незбройно. Вони, мабуть, не знали про сили пасивного спротиву мас українського народу, що впродовж віків переховав нам мову, пісню, звичаї й побут — невичерпані джерела української культури. Українські посполиті люди й козаки переховали Україну в своїх серцях, там, де ніякі царські укази не мали доступу й сили. І треба було вогню Шевченкового слова, щоб скільчились і проросли буйними паростками знову запальні духом й вільні серцем творці й борці.

А не всі українські землі були під Росією. То процеси ці мали там спеціяльно сприятливі умови. Західні державно-політичні ідеї за-

безпечили там українцям вихідні позиції в боротьбі за національні права, отже під впливом цих же ідей Шевченка і слів своїх будителів західні українці здобули немало національних позицій, відограючи в певних моментах ролю П'ємонта українства.

Проте — від культурництва й емоціонального патріотизму до державництва ще важкий і тернистий шлях. Події 1917 року таки захопили нас "ограбленими", без великих кадрів, без масової преси, що її зліквідував царський уряд на порозі І-ої світової війни, без потужних політичних партій і програм, без вправлених провідних людей. Що правда, вже на порозі 1914 р. пролунав постулят адвоката Міхновського про самостійність України, а на західніх землях по вибуху І-ої світової війни формується Українське Січове Стрілецтво, що вписує це гасло на своєму бойовому прапорі та присягає йому. З',являлись гасла, позначалась дія.

Та все таки, коли вибухла в російській імперії революція 1917 р., здавалось, що годі буде пробитись сонцеві волі через чорні хмари, які огортали Україну — знищену фізично жорстокою війною, підірвану духово важкою неволею. Здавалось, що в гримінні гармат світової завірюхи, в румовищах імперії, в герцях найпривабливіших і найдемагогічніших ідей, що їх викинули на політичну торговицю московські комуністи, наш голос зовсім не пролунає або просто втратиться й заникне.

Але сталось інакше. Мене заскочила революція в Києві, де я був на відпустці в російській армії, одвідуючи свою "Альма Матер" — Київський університет св. Володимира. Саме там у студентській їдальні я почув першу вістку про революцію. А вибух її ширився рапідно. Пригадую собі обсадження Міської Ради, Поліційної Дирекції. Пам'ятаю перше море синьо-жовтих українських прапорів під час вуличної маніфестації. Багато з них перший раз тоді побачили український прапор. Отже Україна виявила себе відразу ж, стихійно, не програмово, але щиро й завзято. Це промовила душа народу, його чуття й сентимент, покищо не підперті ніякими розумовими аргументами.

Це було в лютому 1917 р. На сьогодні багато критиків закидає, що все в житті України було б інакше, коли б відразу було проголошено самостійність України. Забувають, що є величезна віддаль від стихійного відчуття своєї національної приналежности до державно - політичного чину. Нації проходять цю віддаль довгими роками. Наш тодішній провід мусів щойно бути сформований і переходячи свою власну еволюцію думок, багато дечого навчитись. Він мусів учитись рішати й діяти не в спокої каварняних і парляментарних закамарків, але в страшних обставинах власної гуляйпільщини, в атмосфері кривавої большевицької революції.

І коли в січні 1918, 22-го дня пролунали вікопомні слова 4-го Універсалу Української Центральної Ради:

> Однині — Українська Народня Республіка стає самостійною, ні від кого незалежною вільною, суверенною Державою Українського Народу",

то ми можемо бути хіба лише горді, що на те, на що іншим націям треба було десятків років, наша нація потребувала лише 11 місяців, бо саме цей час був потрібний, щоб Україна пройшла шлях від небуття і забуття до гордого проголошення державної незалежности словом і баґнетом та дорогоцінною кров'ю жертвенних борців.

Бо під Крутами було прибито червону печатку вічности під словами Універсалу, закрилюючи їх у історичний чин.

Дальші стани нашого політичного визволення в значній мірі випливають із акту проголошення самостійности України в Києві. Вони доповнювали його, зокрема незабутній І-ий Листопад 1918 і проголошення державної самостійности на Західніх Землях України.

Для формування ж Української Нації Рубіконом є інший січень — 1919 р., коли знову ж таки 22-го дня Український Трудовий Конґрес задеклярував злуку всіх українських земель.

Так Україна — мало знана світові, оточена ворогами й претендентами на наші душі, пшеницю, залізо й вугілля, Україна — земля запасок і шароварів, пісень і гопака, бандури й чумацтва, без братніх рук допомоги сама струсила кайдани вікового поневолення та розпростовуючи століттями похилені козацькі плечі, промовила слово про свою незалежність через колишні державні кордони з'єднала українські душі й серця та взяла в мозолисті свої руки меч.

В сорокліття цих подій і декларацій нашої незалежности оглядаємось на пройдений шлях. Вкрито його трупами патріотів і невинних святих жертв. Історія й життя жорстокі. Ми і багато інших поза межами рідної землі. Закидають нам, що ми не втримали своєї держави. Усвідомім же собі — родились і відроджувались у той же час і інші держави; їм формували закордоном армії, висилали потягами допомогу і муніцію, за них розпинались політики по парлямeнтах і сенатах, їхні кордони хитро викроювали дипломати на різних мировых конференціях, їхні кордони ґаранту-

вали чужі армії. Сьогодні вони й їхня незалежність там, де й наша. Хіба лише з тою різницею, що проголосивши свою самостійність і соборність, Україна прийняла на себе перший удар ворога новітнього московського імперіялізму, ворога, проти якого з запізненою енергією лише сьогодні мобілізуються світові й льокальні потуги в НАТО, СЕАТО і інше.

Україна прийняла тоді бій без достав зброї, муніції та медикаментів, ніколи не скапітулювала й не схилила прапору своєї державности. Нині вона й далі веде цей бій. По цей бік кордонів проти тупости політиків, пасивности урядів і громадянства, а по той бік залізної заслони — в горах і лісах, у шахтах і колхозах, у в'язницях і концтаборах півночі, у висілках Сибіру і Казахстану — веде бій акцією і пасивним спротивом. Сьогодні, по 40 роках державности й боротьби, стверджуємо — Україна є нині світовою проблемою. З нею стоять чи падуть пляни поборювання московського комуністичного імперіялізму й перемоги над ним.

Отже — не піддаваймося розкладові й зневірі, заховуймо поготівля духа, розбудовуймо свою єдність і духову соборність. З гідністю й гордістю тримаймо високо прапор української самостійности й соборности. Так найкраще прославимо й закріпимо здобутки Українських Січнів.

Д-р РОМАН О. КЛИМКЕВИЧ

Староукраїнські червоні щити

Чотири рази згадані в "Слові о полку Ігоревім" червоні щити русичів і ці місця зо староукраїнського лицарського епосу насувають нам сім питань, а саме:

1) чи в князів і дружинників, як брали участь у поході на половців 1185 р. під проводом новгород-сіверського князя Ігоря Святославича, були справді червоні щити, чи тут маємо до діла тільки з повторюваним епітетом, отже з витвором фантазії невідомого автора епосу

2) чи ці червоні щити, якщо вони справді були у війську князя Ігоря, треба вважати явищем ограниченим під землепростірним оглядом, себто складовою частиною воєнного убору лицарства тільки новгород-сіверського та сумежних князівств, чи такими ж щитами користувалися на всьому просторі тогочасної Київської Держави?

3) чи ці червоні щити були ограниченим під часовим оглядом явищем, себто притаманним тільки для другої половини XII століття, чи вони були традиційним складником озброєння староукраїнських воїнів на довшому часовому промежутку середньовіччя?

4) чи залишилися по них сліди — чого можна б сподіватися, — в ранній українській геральниці, яка розвинулася на переломі XIII і XIV століть?

5) чи існують крім "Слова" інші докази чи хоч натяки на наявність червоних щитів у староукраїнському війську?

6) чи червоні щити представляють собою залишок норманських впливів, що були панівними у військовому житті Русі в IX і X століттях, чи вони постали в пізніших століттях, як витвір матеріяльної культури українського народу, який тоді вспів уже зложитися в самобутню цілість із неоднородних первісних чинників (слов'янського, норманського та інших)?

7) чи можна взагалі припускати існування якоїсь однородної й точно означеної барви лицарських щитів у передгеральничній добі, яка в західній Европі сягала приблизно до другої половини XII століття, а в Україні до перелому XIII і XIV століть?

Цих сім питань розглянемо в поодиноких розділах. В першу чергу візьмемо на увагу чотири відносні місця зо "Слова", як із першорядного джерела, а кромі того приглянемося, як допомічним доказам і поясненням, деяким явищам із історії геральдики й із історії розвитку зброї в Европі, а передусім в Україні.

1. Епітети чи опис щитової барви

"Слово о полку горевім" багате різнородними, а передусім прикрашуючими епітетами. Ця прикмета епосу могла б на перший погляд спонукати нас до твердження, що у висловах "червоні щити" маємо до діла теж із одним із таких епітетів. Одначе докладніший розгляд цілости твору, як теж чотирьох його відносних місць, покаже нам, що прикметник "червоний" не вживається тут у значенні епітету, а саме з таких причин:

а) вислів "червоні щити" появляється в "Слові" аж чотири рази, що противилося б високомистецькому стилеві автора, який уникає повторюваних епітетів і виказує під цим оглядом образову різнородність і мовне багатство;

б) прикметник "червоний" був би невлучним прикрашуючим епітетом для лицарських

щитів і не відповідав би високому поетичному рівневі "Слова"; підхожими епітетами були б у цьому випадку "незламний", "непробивний", "багатирський", "вкритий славою", чи інші;

в) з такого речення, як "лисици брешутъ на чрълены щиты", видно дуже виразно, що прикметник "червоний" не подуманий тут, як прикрашуючий епітет, бо автор зовсім не намагається тут прославити руської зброї, лише дає звичайний, безпретенсійний і точний опис одної зо сцен походу.

г) автор "Слова" виявляється дуже точним і річевим описувачем, як теж і неабияким знавцем тогочасного озброєння, він зазначує походження зброї (напр. "сулицы лядскіе" — польські списи), її якість (напр. "гремлеши о шеломы мечи харалужными" — стальові мечі) і з такою ж подібністю зазначує він і барву щитів, а саме червону, і це годі вважати епітетом тим більше, що автор взагалі намагається уникати прикрас в мові про зброю.

Докладний розгляд "Слова" переконує нас не тільки в тому, що прикметник "червоний" подуманий тут не як епітет, лише як опис щитової барви, але теж у тому, що у війську під проводом князя Ігоря були справді червоні щити, на що маємо в "Слові" ще три посередні докази, а саме:

а) червоні щити згадані аж чотири рази, що годі вважати припадком чи неточністю, з якої це не було б сторони — автора чи переписувачів.

б) автор не згадує ніякої іншої барви щитів, хоча говорить про них часто.

в) "Слово" витворює в нас погляд, до якого прихиляється теж більшість знавців і дослідників цього епосу, що його автором був дружинник і учасник походу, а від такої особи годі сподіватися похибки чи неправди при описі щитів.

Дослідники й знавці "Слова" не вважали прикметника "червоний" епітетом. Беремо на увагу, як приклад, передмову до одного з новіших видань епосу, написану проф. Н. Гудзієм[1]), в якій він дає обширний перегляд епітетів, але прикметника "червоний" не згадує.

Цікаво відмітити, що образотворчі мистці в більшості виявляють таке ж саме зрозуміння відносних місць "Слова" та малюючи поодинокі події з походу 1185 року, виображають староукраїнських князів і дружинників з червоними щитами. Очевидно, що постання таких образів попереджують звичайно дбайливі студії самого епосу й узагалі матеріяльної культури з часів Київської Держави.

[1]) Слово о полку Игореве. Подлинный текст, его прозаический перевод и художественные переводы и предложения русских поетов 19-го и 20-го вв. Советский Писатель, 1938 (Москва). Ст. 15 - 16.

Тут буде доцільно навести теж одно місце з "Історії Українського Війська"[2]): "З чого й як вироблювано наші щити, про це ми докладніше не знаємо. Деколи були вони дерев'яні й зверха помальовані. "Слово о полку Ігоревім" називає щити "черленими" — червоними". Це місце важне для нас не тільки тому, що автори "Історії Українського Війська", між якими були такі поважні знавці українського середньовіччя, як Іван Крип'якевич, припускають наявність червоних щитів у тогочасному українському війську на основі згадок у "Слові", але передусім тому, що це місце виясню̀є нам переконливо можливість існування саме такої барви на щитах — виготовлених із дерева та помальованих червоною краскою. Не виключено теж, і навіть дуже правдоподібно, що подекуди й деколи обтягано дерев'яні щити червоно забарвленою шкурою.

2. Ігореві чи всеруські щити

Похід на половців 1185 р. відбувся під проводом Ігоря Святославича, якому належало невелике удільне князівство, а не під проводом Святослава III (Всеволодовича), який засідав тоді в Києві і який із огляду на королівську та великокняжу гідність київського престолу представляв би своєю монаршою особою цілість Руської Землі. Це явище могло б насунути думку, що червона щитова барва була відзнакою князя Ігоря та його дружинників, або відзнакою всіх Святославичів із їхніми дружинниками, але не щитовою барвою, якою заглально користувалися староукраїнські вояки в усіх тодішніх удільних князівствах. Одначе "Слово" дає зовсім виразно відмінну відповідь на це питання.

В поході брали участь такі князі: Ігор Святославич — князь новгород - сіверський, Всеволод Святославич — князь трубчевський і брат Ігоря, Володимир Ігоревич — його син і князь путивельський та Святослав Ольгович — небіж головного полководця і князь рильський. Таким чином вирушили на половців не тільки Ігореві дружинники, а об'єднані війська з чотирьох значних під землепростірним оглядом князівств, але все таки полководцями були споріднені князі, а саме Святославичі. Одначе тим не менше припускати, що спільна для об'єднаних військ щитова червона барва мала б бути саме признакою цієї спорідненості, бо спорідненими з собою в більшій чи меншій мірі були всі княжі роди Київської Держави.

Звернім нашу увагу на те, як висловлюється про ці щити автор "Слова". В одному

[2]) Історія Українського Війська. Друге доповнене видання. Видавець Іван Тиктор, Вінніпег, 1953. Ст. 25.

місці він каже: "Русичі великая поля чрълеными щиты прегородиша ищучи себѣ чти а князю славы". В іншому місці читаємо: "...а храбрія русици преградиша чрълеными щиты". Тут не сказано ні сіверці, ні новгородці, ні Ігореві вої, ні дружинники Святославичів, лише тут двічі й виразно примінено до війська назву цілого народу, а саме русичів.

Ще виразніше вказує на всеруське значення червоної щитової барви четверте відносне місце зо "Слова": "Единъ же Изяславъ сын Васильковъ позвони своими острыми мечи о шеломы литовскія притрепа славу дѣду своему Всеславу а самъ подъ чрълеными щиты на кровавѣ травѣ притрепанъ литовскыми мечи". Згаданий тут Із'яслав Василькович, князь полоцький (теж і городенський), правнук Всеслава полоцького, який погиб у бої з литовцями 1183 р. Це місце важне для нас із двох причин, а саме:

а) воно вказує на наявність червоних щитів не тільки в північно-українських князівствах, але теж у білоруських і тим самим стверджує розповсюднення цієї ж щитової барви на великих просторах Руської Землі.

б) воно скриває в собі вимовне символічне значення червоної щитової барви в тогочасній Русі, бо читаючи опис смерти геройського князя під червоними щитами, бачимо виразно, що автор "Слова" намагається при помочі поетичного засобу висказати те, що князь згинув під своїми власними, рідними й руськими щитами.

Ще одним посереднім доказом на тогочасне існування загальної староукраїнської щитової барви є згадка автора "Слова" про стяги. Він не називає їх стягами русичів, лише Ігоревими стягами: "третьяго дня къ полудню подоша стязи Игоревѣ". Те, що він пов'язує стяги з іменем князя, а не з іменем цілого народу, не припадок, лише точність і добре знання тодішнього українського знаківництва. Це відрізнення приналежности двох відзнак — щитів і стягів — має такі причини:

а) в передгеральдичних часах не існувала ще емблематична ідентичність володарських, як теж і лицарських щитів і стягів, і щойно перші десятиріччя гербового мистецтва витворюють стяги, що під поліхромічним і графічним оглядами передають зміст гербового щиту і таким способом постають дві змістовно ідентичні відзнаки цього ж самого "гербоносця" — володаря, високого церковного достойника чи лицаря.

б) в передгеральдичних часах помічаємо дуже часто явища (про що буде докладніше сказано опісля), що військові з'єднання користувалися цією самою, одностайною щитовою барвою, але стяги полководців і лицарів різнилися між собою з огляду на їхню особисту приналежність і тим самим різнилися від щитів.

в) знаємо зо староукраїнських літописів, що княжі стяги різнилися один від одного і саме по цих стягах розпізнавано війська поодиноких князівств, на що маємо в історії чимало прикладів: 1146 р. казали кияни до Із'яслава II (Мстиславича) "Де побачимо твій стяг, там і ми з тобою готові йти", 1149 р. князі Юрієвичі "побачили стяги батька свого", 1196 р. дав князь Мстислав одному зо своїх полків стяг Володимира II Мономаха, що зробило велике враження на противника, бо "як побачив Олег стяг Володимира, страх впав на нього", а 1153 р. обманив Із'яслав II своїх противників при помочі стягів, бо "поставив стяги галицькі, і пішли галичани під свої стяги й він узяв багато бранців"[3]).

г) автор "Слова", який докладно описує всі роди зброї та згадує аж чотири рази червону щитову барву русичів, не описує ні Ігоревих, ні інших княжих і дружинницьких стягів із цієї причини, що тогочасні стяги не мали, в протилежності до щитів, одностайної для всіх староукраїнських князівств барви, на що існують докази й про що згадаємо докладніше опісля.

Очевидно, що наші завваги про взаємновідношення стягів і щитів відносяться виключно до часів Київської Держави, бо в Галицько-володимирському Королівстві розвивалося знаківництво вже на геральдичних основах.

3. Доба червоних щитів

На питання, як довго користувалося староукраїнське військо червоними щитами, трудно дати точну відповідь і тут мусимо задоволитися приблизними часовими означеннями. Ця трудність спричинена скупістю збереженого відповідного речевого чи літературного матеріялу, який допоміг би кинути більше світла на порушену нами в цьому розділі справу. "Слово" згадує червоні щити тільки в зв'язку з двома подіями: смертю князя Із'яслава Васильковича 1183 р. і походом на половців 1185 р.

Те, що червоні щити не появилися в староукраїнському війську щойно в другій половині XII ст. самозрозуміле, бо в середньовіччі не бувало наглих змін у вигляді озброєння й звичай малювання щитів одностайною та означеною барвою мусів закорінитися на довшому промежутку часу. Важко припустити, що червона щитова барва могла б розповсюднитися на великих просторах Київської Дер-

---

[3]) Гл. теж: Історія Українського Війська, ст. 47 - 48.

жави а набрати значення щитової барви русичів у часі коротшому, ніж одне століття. Староукраїнські державні й династичні емблеми визначалися назагал дуже довгою життєздатністю. Тризубами й похідними від них двозубами користувалися впродовж п'ятьох століть; зображення Київського Архистратига видніє на печатях Мономаховичів від першої половини XII століття аж до початків XIV століття, коли воно перейшло в земську геральдику, як герб Київської землі; а лев Романовичів був державно-династичним гербом від приблизно 1300 р. аж до кінця Галицько-володимирської Держави, навіть і за часів її чужокровних королів, доки він не стався гербом Руського воєвідства. Тому це дуже неправдоподібно, що національно-емблематичне значення червоної щитової барви могло простягатися тільки на другу половину XII століття.

Застановляючися над цим питанням, зробимо доцільно, якщо приглянемося розвиткові форми староукраїнських щитів у його основних і загальних зарисах. Виходимо тут із заложення, що зміна форми, як теж і величини щитів, приносить із собою звичайно зміну їхньої основної барви.

Розвиток форми та зміни величини староукраїнських щитів відбувалися в такому самому порядку, як це діялося в західньоєвропейських країнах, що дуже виразно вказує на безперервну культурну приналежність середньовічньої України до Европи.

Приблизно до X століття користувалися нормани, саксонці та інці народи західньої та північної Европи невеликими, переважно округлими щитами[4]). Теж і давні слов'яни вживали невеликих щитів, як твердить Прокопій, візантійський історик із раннього середньовіччя.

На переломі X на XI століття появляються в західніх країнах великі щити, вузькі й довгі, з гострим кінцем вдолі, з вигнутим, або прямим верхом і з заокругленими кутами. Часами ці щити зближалися до овальної форми. Роблено їх із дерева, а часами покривано шкурою. Такі ж самі щити появляються за нарязьких часів в Україні і знаємо з хронік, що військо Святослава I Завойовника в поході на Болгарію мало щити "великі для безпеки пороблені аж до ніг".

На початку XII століття приймаються в західньо-европейських країнах менші й коротші щити, яких форма зближається до видовженого трикутника. Це явище помітне приблизно від часів I Хрестоносної виправи. Подібне явище помітне теж у тогочасній Україні. На картинах руського війська в "Житті Бориса і Гліба" видні невеликі щити, що хоронять тільки груди й ці щити вгорі ширші, вдолині вужчі та вгнуті до середини. Малі руські щити, переважно трикутні, але теж округлі, намальовані в Кеніґсберґському літописі. Рисунок слов'янського війська з XIII ст. з церковних воріт показує теж невеликі щити видовженої трикутної форми й очевидне, що мистець виобразив не давні слов'янські щити, лише щити свого століття. Дерево, часами покрите шкурою, було тоді майже виключним матеріялом, з якого роблено щити.

Очевидно, що зміни величини щитів, обосновані поступом вояцького вміння, приносили з собою чимало змін під іншими оглядами: окуття, виправлення шкури та її забарвлення, обрібки та малювання дерева й т. д.

Згадані в "Слові" червоні руські щити належать безсумнівно до цього третього з черги типу щитів — невеликих і трикутникоподібних, якими виключно користувалася кінnота. Тут важно відмітити, що саме походи проти степових кочовиків спричинили в Русі помітний розвиток кінноти та частинне занедбання піхотинного війська. В XII столітті існували ще, правда, подекуди в Европі великі й подовгасті щити, що ними користувалися піхотинці, але бойовий лад вершників вимагав нових і зручніших щитів. Беручи на увагу з одної сторони, що впровадження одностайної щитової барви для війська мусіло тривати в середньовіччі щонайменше кілька десятиліть, а з другої сторони, що загально вживала щитова барва, яка стоїть у тісному зв'язку з самим виготовленням щитів, не появилася, по всій правдоподібності, раніше від загального переходу до нових і менших щитів, припускаємо, що найбільше правдоподібним часом постання згаданих у "Слові" червоних руських щитів був початок XII століття. За цим поглядом промовляє й те, що в XII столітті не було вже яскравих відмінностей між варягами з одної, і численними слов'янськими племенами з другої сторони, що давніше було причиною різного озброєння поодиноких частин руського війська і саме це перетоплення неоднородних первісних чинників в один нарід уможливило постання одностайности в озброєнні та у військовій емблематиці пізніших століть Київської Держави.

Часове ограничення з другої сторони, себто встановлення часу заникання червоних щитів у Русі, справляє менші труднощі з двох причин:

а) знаємо, що в галицько-володимирському війську в XIII столітті щити були вже покриті металем, вони блищали на сонці та "були як та зоря", що було очевидним впливом

[4]) Eric Galle: De Natura Insignium. Upsala 1747. Pag. 18

Заходу, де металеві щити появилися раніше[5]).

б) під кінець XIII і на початку XIV століть починає розвиватися в Україні справжнє геральдичне мистецтво, яке на місце однобарвних і одностайних щитів для цілих військових з'єднань впроваджує гербові щити для поодиноких гербоносців (родів, міст і т. д.), що мають різнобарвні та відмінні від себе щитові поля та нащитні фігури, т. зв. "титла".

З цих двох явищ можемо заключати, що половина XIII століття була приблизним кінцем доби червоних щитів в Україні. Очевидно, що заникання червоної щитової барви поступало повільно та неодночасно з огляду на великі простори завмираючої Київської Держави та з огляду на велику кількість її удільних князівств. Найшвидше відбувався цей перехід до нових лицарських щитів на чисто українських землях, де витворювалися два нові політичні й культурні осередки — Галич і Володимир, через які йшли впливи західньоєвропейської лицарської культури. XIII століття не залишило нам ніяких згадок про дерев'яні й червоні щити, зате в тогочасних літописах знаходимо згадки про нове, інакше та зразково західнє озброєння: Галицько-Волинський літопис розказує про блискучу зброю княжих полків, а Іпатський літопис так висловлюється про військо короля Данила: "и бѣ полковъ его свѣтлость велика от оружья блистающая".

4. Сліди в українській геральдиці

Емблеми з передгеральдичних століть — володарські, родові, племінні та інші знаки й барви — вливалися часто в ранню геральдику як одно з її джерел і лягали в основу різнородних гербів — династичних, земських і т. д. Тут вкажемо тільки на кілька широко відомих прикладів: виображення лілеї, що появилося на інсигніях франконських королів уже в VI столітті, ввійшло в династично-державний герб Франції, білий кінь — тотем деяких германських племен — стався гербом Долішньої Саксонії, а Архистратиг Михаїл — печатний знак Мономаховичів від XII століття — прийнявся опісля як герб Києва й Київщини.

Тепер насувається нам питання, чи червоні руські щити з XII століття оставили по собі в українській геральдиці?

Бартош Папроцький, відомий польський геральдик із XVI століття, описує в своїх гербовниках деякі герби волинської шляхти і твердить, що їхні щитові поля мають бути червоні, бо роди, до яких вони належать, завжди хоробро боронили кров'ю своєї батьківщини.

Це правда, що червона барва має в гегальдиці саме таку символіку[6]). Вона означає гаряче бажання прислужитися по лицарськи батьківщині пролитою кров'ю, вона барва ранньої заграви й тому означає переможну міць, тріюмф і владу, а крім того має виразисту релігійну символіку — любов до Творця й готовість пролити кров за Бога. В католицькій літургії це символ крови й вогню. В античних писаннях, а саме в Діогена, це барва відваги.

Середньовічна західньо - европейська геральдична література багата описами й поясненнями символіки гербових барв, одначе ми вважаємо, що не під впливом ранніх геральдичних творів розповсюднилася червона барва в гербах старих українських родів, бо в тому часі, як поставали найдавніші українські герби, ці геральдичні книги були в Україні майже незнані. Ця барва запанувала в староукраїнських гербах, не тільки волинських, але теж у переважаючій скількості збережених всіх давніх українських гербів, не у висліді впливів лицарської й церковної символіки Заходу, лише у висліді передання з часів Київської Держави. Короткий погляд на постання української геральдики кине виразне світло на цю справу.

Джерелом української геральдики є не розпізнавчі знаки й прикраси на лицарському уборі та озброєнні, як це було на Заході, лише стародавні знаки, звані знаменами або різами, якими користувалися визначні роди вже на заранні Київської Держави[7]). Ці передгеральдичні, руноподібні знамена без означеної барви й без приналежного їм барвного щитового поля лягли в основу найдавніших українських гербів, коли в Україні почало розвиватися під впливом Заходу на переломі XIII на XIV століття геральдичне мистецтво. Це діялося таким способом, що староукраїнські королі й князі затверджували поодиноким визначним родам їхні давні знамена в новому, геральдичному виді, себто як герби, при чому ці знамена кладено як титла (гербові фігури) на барвні гербові щити. Добір барв щитових піль випадав у більшості в користь червоної барви, і це пояснюється тим,

---

5) В. Сенютович-Бережний: Лицарство. "Америка", ч. 164, 1953.

6) Paul Gruendel: Die Wappensymbolik. Leipzig 1907, S. 21.

7) В. Сенютович-Бережний: До джерел старо-руської геральдики. "Літопис Волині", ч. 2, 1955.

що серед українського боярства була глибоко закорінена свідомість лицарського значення червоної барви. Традиція княжих і дружинницьких щитів XII століття була ще жива й саме тому ця барва вважалася достойною для родових гербів нащадків колишніх зброєносних бояр.

Не тільки в родовій, але теж у земській староукраїнській геральдиці знаходимо сліди давніх червоних щитів. Переважаюча скількість збережених земських гербів, що походять ще з княжих, руcько-литовських і навіть галицько-володимирських часів, виявляє червоні щитові поля. Сюди належать у першу чергу такі стародавні герби, як Волині з першої половини XIV століття (в червоному полі срібний хрест), Київщини з XIV століття (в червоному полі срібний Архистратиг Михаїл) та інші земські герби з тих же приблизно часів, як Перемиської землі (срібний двоголовий орел у червоному полі), Белзької землі (срібний ґриф у червоному полі) і т. д. Теж неукраїнські земські й династично-державні герби, одначе такі, які витворилися в колі впливів староукраїнської емблематичної культури, виявляють червоні щитові поля, як напр. руcько-литовська "Погонь", якої початки сягають другої половини XIII століття, тризуб Ґедиміновичів, герб Молдавії та інші.

Не зайдемо задалеко, якщо відважимося твердити, що особливе замилування до червоної барви в козацькій геральдиці (герби й прапори) та загально в козацькій емблематиці й символіці ("червона китайка" і "червона калина") основане на традиції, яка закорінена ще в княжих часах.

Наше твердження, що червона барва ввійшла в переважаючу скількість староукраїнських гербів не у висліді геральдичної символіки Заходу, лише на основі традиції руських щитів XII століття, не заперечує погляду, що символіка цієї барви була в Україні й на Заході тотожною, бо червона барва вживалася загально символом крови й вогню, а духовість тогочасної України була дуже споріднена з духовістю лицарського Заходу.

5. Докази поза "Словом"

Крім чотирьох згадок у "Слові" існує ряд речевих пам'яток і документарних джерел, які потверджують відносні місця із "Слова" та дають безпосередні й посередні докази на наявність, якщо не загальну, то все таки переважаючу, червоної барви на щитах із останніх століть Київської Держави.

"Історія Українського Війська" зазначує зовсім слушно, що "на літописних картинах бувають червоні щити"[8]). Ці давні малюнки виконані у великій мірі чужинцями (напр. Кеніґсберзький літопис), які жили в країнах, де починало вже процвітати геральдичне мистецтво, і тому важко подумати, що вони могли б поставитися легковажно й неточно до такої важної для тодішньої культури справи, як барви чи форми щитів. На літописних малюнках докладно виображені тогочасні дружинницькі шоломи, княжі колпаки й навіть староукраїнські ікони; тому це було б непослідовно припускати, що переважаюча скількість червоною барвою виображених руських щитів спричинена не обширними відомостями про тогочасне озброєння, лише припадковістю та довільністю зо сторони мистців.

Староукраїнські літописи не згадують докладно про щитові барви, що пояснюється суспільним станом і наставленням літописців. Були це ченці, які не виявляли такого зацікавлення військовим знаківництвом і самозрозуміло не мали такого знання різних родів зброї, як це бачимо в автора "Слова" — по всій правдоподібності дружинника, як теж учасника походу[9]).

Тісно з малюнками щитів пов'язані доказовим значенням малюнки староукраїнських військових прапорів, а саме стягів і коругов. Тут даємо слово знавцеві цієї ділянки, М. Битинському[10]): "Основним кольором княжих прапорів був червоний, як кольор універсальний, воєнний, бойовий. Крім червоної вживалися ще в тодішніх прапорах барви біла та синя в чистому вигляді, або в різних фігурних комбінаціях між собою й барвою червоною". М. Битинський покликається на літературні згадки про прапори в чужинецьких і староукраїнських хроніках, літописах і поетичних творах, як теж на рисунки старовинних історіографів (т. зв. килим королеви Ґертруди, Кеніґсберґський літопис, грецькі й болгарські хроніки та "Житіє Бориса" Нестора. В передгеральдичних часах не було ще барвної й рисункової тотожности щиту й прапору цього ж самого зброєносця і саме тим пояснюється частинна різнобарвність княжих і дружинницьких прапорів із часів Київської Держави. Одначе для нас важне те, що червона барва переважала в тодішніх військових прапорах, що вказує на її особливе емблематичне значення. Крім того були тодішні прапори розпізнавчими відзнаками військ поодиноких

---

[8]) там же, ст. 25.

[9]) Слово про Ігорів похід. Вступна стаття й редакція д-ра Яр. Рудницького. Ґрефенгайніхен 1944. Ст. 4.

[10]) М. Битинський: Державні Інсиґнії, Відбитка з "Записок Українського Науково-дослідного Інституту Родознавства та Знаменознавства", 1949. Ст. 65.

руських князівств, про що ми вже згадували в 2-ім розділі. Не маємо причини до сумнівів відносно вірогідного барвного виображення староукраїнських прапорів середньовічними історіографами, бо хто завдав собі труду, щоб докладно представити форми тодішніх прапорів і щитів, той напевно звернув увагу й на їхні барви. Цікаво згадати, що "Слово" розказує в одному місці про "чрьленъ стягъ", але це відноситься до стягу половецького хана — воєнної трофеї князя Ігоря.

Дальшим доказом на існування червоних щитів у Київській Русі є їхні сліди в українській геральдиці, про що ми з огляду на обширність цієї справи сказали в окремому, попередньому розділі. Не буде це дуже віддаленим доказом, якщо ми ще раз покличемося на українську геральдику з козацьких часів. Візьмемо на увагу 16 гетьманських гербів державного періоду Гетьманату (1648—1918), отже від Богдана Хмельницького до Павла Скоропадського, і побачимо, що вісім із них має червоні щитові поля. Герби з червоними щитовими полями Богдана і Юрія Хмельницьких походять, правда, не з козацької, лише зо значно давнішої доби української геральдики, але якщо візьмемо на увагу сім гетьманських гербів, що є зразковими витворами козацької геральдичної культури, то побачимо, що п'ять із них має червоне щитове поле (Петра Дорошенка, Івана Самойловича, Дам'яна Многогрішного, Івана і Павла Скоропадських), а тільки два з них блакитне (Івана Брюховецького й Михайла Ханенка). Це замилування до червоної щитової барви в козацькому герботворенні не може бути явищем непопередженим давньою геральдичною традицією, бо козацьке знаківництво було тісно пов'язане з духовістю України княжих часів.

6. Варязький чи староукраїнський витвір?

Військове життя Київської Держави від половини X до половини XI століть знаходилося під впливом варязької матеріяльної культури. Остаточне послов'янщення варягів у Русі не могло затерти всіх залишків їхньої колишньої окремішности та самобутности, мовне та релігійне переіначення не були вистачальними чинниками, щоб затерти всі сліди їхньої головної культурної риси — військового вміння, і тому це буде послідовно, якщо висунемо питання, чи руські червоні щити з XII століття можна вважати пам'яткою варязької доби в Україні, чи витвором корінної староукраїнської культури? Поняття староукраїнства не утотожнюємо з поняттям слов'янства, бо український нарід, подібно як і всі більші народи Европи, це вікова синтеза неоднородних первісних чинників — слов'янського, іранського, ґотського, норманського, еллінського та інших. Під староукраїнством розуміємо той ступінь розвитку Київської Держави, коли всі ці рівнородні чинники зіллялися під кровним і духовим оглядами в одну самобутню цілість.

В третьому розділі нашої статті доказали ми, що червоні щити, як одностайна відзнака руських військ, не появилися перед XII століттям. Тепер буде послідовно, якщо виясним, чи впровадження червоної барви наступило у висліді духових і матеріяльних потреб XII століття, чи воно було обновленням і поширенням емблематичної традиції варягів, а може теж давніх слов'ян. Цей останній можливий погляд про слов'янське походження червоної щитової барви відкидаємо зразу, бо одностайна щитова барва існувала в середньовіччі тільки в таких військах, що стояли під одним проводом, або принайменше були об'єднані кровною спорідненістю своїх провідників, а слов'янські племена жили до початків Київської Держави відокремленим від себе політичним життям. Крім того беремо на увагу те, що владне становище варягів на заранні Київської Держави напевно усунуло б усі дотогочасні військові відзнаки та впровадило б на їхнє місце норманські.

Одначе норманське походження червоної щитової барви теж неправдоподібне, бо докази на те, ні навіть натяки, не існують. Візантійські історики присвячують чимало уваги варязьким військам, але цієї ж щитової барви не згадують. Немає теж ніяких відносних згадок у староукраїнських літописах, немає теж відносних речевих пам'яток. Археологічні розшуки в Скандінавії вказують на зовсім інший вигляд старовинних норманських щитів. 1880 р. викопано в невеликому норвезькому селі Гокстад давній корабель вікінґів і знайдено в ньому щити. Ці округлі, староскандінавські щити були виготовлені з вузьких дерев'яних дощок, мали залізний осередок, що служив як держак, були обрямовані залізом, а поверхня була вкрита напереміну чорними й жовтими смугами. Англійський геральдик, Роберт Дженкінс[11]), твердить, що кількорако переділені щитові поля, що виступають так часто в скандінавській геральдиці з найдавніших часів, є залишком двобарвних смуг колишніх норманських щитів. Як на приклад, вказує він на друге й третє поля державного гербу Швеції та на інші стародавні герби в германській частині північної Европи. Тут

11) Robert C. Jenkins: Heraldry English and Foreign. London 1886, p. 3 - 5.

дозволимо собі замітити, що такий розподіл гербових щитів зовсім чужий для стилю української геральдики (одиноким винятком є праве півполе гербу Карпатської України, але воно новішого походження та постало під впливом мадярської геральдики), а сполука жовтої (золотої) й чорної барв теж непритаманна для українських гербів. Якщо б саме червона барва була улюбленою для щитів давніх норманів, то напевно існували б дуже виразисті сліди по ній у щитових барвах геральдики скандінавських країн, але там майже виключно переважають золота й блакитна (синя) барви (напр. герби Швеції, Ґотляндії, Данії, Ютляндії, Фарерських островів, Ісляндії, Ґренляндії, Шлезвіґ-Гольштайну, Естонії, старий герб Норвегії й переважаюча скількість родових і міських гербів цих же країн). Ні округлі старонорманські щити, ні великі й довгі варязькі щити з X і XI століть не виявили ніде й ніколи засадничої червоної барви й тому немає ніяких підстав до того, щоб у трикутникоподібних руських щитах XII століття дошукуватися впливів варязького знаківництва.

Червоні щити витворилися в середньовічній Україні не на основі якогось вікового передання, лише у висліді співдіяння двох тогочасних чинників: духового (напр. смак при доборі даної барви, розуміння її символічного значення, тощо) і матеріяльного (напр. примінюваний до виготовлення щитів відповідний матеріял, як дерево чи шкура, наявність даних барвників і т. д.). Не виключене, що деякий вплив на вибір саме цієї барви могли мати залишки численних стародавніх культур, що розвивалися та занепадали на українській землі (тут можна вказати напр. на червоно помальовані кістяки з передісторичних часів, що були поширені в Україні)[12]), але навіть, якщо такі й були б, то це не зміняє нашого твердження, що червоні лицарські щити з XII століття не є вислідами посторонніх впливів, чи емблематичних запозичень, лише власним витвором корінної староукраїнської культури.

7. Передгеральдичні щити в Україні й на Заході.

Примінення одностайної й одної тільки щитової барви для війська в Русі в XII столітті не є відокремленим явищем у тогочасному колі европейської культури. Такі однобарвні щити, як відзнаки поодиноких військових з'єднань, виступають у середньовічній Західній Европі дуже часто аж до часу, коли стає розвиватися геральдичне мистецтво. Під час першого Хрестоносного походу зазначують різниці щитових барв поодинокі частини об'єднаних християнських військ і провансалець Альберт з Ексу описує латинською мовою "splendor clypeorum coloris aurei viridis, rubei, cujusque generis, et insignia erecta auro distincta" (l. iii. c. 35). В другій половині XI століття описує Анна Комнена, дочка візантійського імператора, щити французьких лицарів, які прибули до Константинополя, зазначуючи, що поверхні одностайних щитів були гладкі, поліровані та без ніяких відзнак. Цікаво відмітити, що сліди однобарвних лицарських щитів знаходимо в західній, середущій і в східній Европі, але не бачимо їх у Скандінавії й Британії, отже в країнах, що стояли під впливом норманського світу.

Ці однобарвні лицарські щити включно з червоними староукраїнськими належать із точки бачення геральдики до передгеральдичної, чи радше кажучи, до приготовавчої геральдичної доби. В цих часах розвитку середньовічної лицарської культури щитова барва була більше племінною, ніж особистою, чи родовою емблемою, вона вживалася, як відрізняльний знак, переважно у воєннім часі, і вона сама собою була вистачальною на те, щоб відділити на перший погляд дві ворожі сторони. Кожний, хто слідував за даним полководцем, чи був на воєнній службі даного благородноуродженого достойника, клав на свій щит його барву. Цей звичай приналежности до спільної емблеми задержався подекуди впродовж століття навіть і тоді, коли розвивалася вже геральдика, в якої основу лягли герби з їхніми обов'язковими двома складовими частинами — щитовим полем точно означеної барви та нащитною фігурою (титлом) іншої, теж точно означеної барви. Тут вкажемо, як на приклади такої гербової спільноти, на шотляндські "клени", на ірляндські племена і на польську геральдичну систему, в якій більша скількість родів належить до одного й того самого гербу. Одначе невелика скількість передгеральдичних однобарвних щитів все таки задержалася по деяких стародавніх родах у виді особливих гербів, яких щит представляє собою тільки одну барву без ніякого титла і тут наведемо для прикладу кілька гербів: фльорентійського роду Россі (червоний), еспанського роду Менесес (золотий) і герцоґів Бретонії (щит покритий горностаєм). Не збереглися такі однобарвні щити в британській геральдиці та немає ніякого сліду по них в українській. Червоні руські щити з XII століття заховалися в українській геральдичній системі тільки як друга з черги складова частина найдавніших

12) Є. Онацький: Символіка кольорів в українського народу. "Свобода" (недільне видання), ч. 11, 1952.

гербів, а саме як щитове поле, яке уступає своїм значенням нащитній фігурі. Це явище має свої причини у відмінних джерелах української та західньо - европейської геральдичних систем. На Заході розвинулася геральдика з убору та озброєння лицарів і щитова барва була первісною емблемою, яка не тратила свого стародавнього значення впродовж століть. В Україні розвинулася геральдика з давніх руських родових знамен, які мали куди глибше й більше закорінене значення для староукраїнської духовости, ніж щитова барва, яка ввійшла в українську геральдику не як первісна складова частина гербу, лише як засіб на те, щоб дати знаменам геральдичне оформлення, про що була мова в 4 розділі нашої статті.

Тут хочемо ще вказати на одне місце в "Історії Українського Війська"[13]), яке може привести деяких читачів до мильних висновків, а саме: "На щитах були різні прикраси, може й герби лицарів". Це речення містить у собі тільки частинну правду. Немає сумніву, що в передгеральдичних часах клали деякі лицарі на свої щити різні прикраси, одначе ці прикраси мали виключно орнаментальне, а не емблематичне значення, вони не потребували ніякої правної основи, не одідичувалися нащадками даного щитоносця, а крім того лицар міг їх свобідно собі вибирати й навіть зміняти довільну скількість разів. Зате можливість існування гербів у часах, про які говорить "Історія Українського Війська", зовсім виключена, бо геральдика не появилася в Україні до перелому XIII на XIV століття. В наведеному нами реченні міститься ще одна недоречність: не можна говорити, що "на щитах були... може й герби", бо саме герб складається з двох основних частин — із щиту і з нащитної фігури.

8. Висновки

Заки перейдемо до кінцевих висновків із нашої статті, хочемо ще вказати на одну неточність у переспівах "Слова" на сучасну українську мову, що відноситься до тих місць епосу, де згадані червоні щити. Більшість перекладачів передає староукраїнське "чрълен" правильно й точно сучасним українським "червоний" (напр. М. Максимович, О. Коваленко-Романківський і В. Щурат). Зате в деяких переспівах (напр. Н. Забіли) знаходимо в цих місцях прикметник "багряний". Така поетична довільність і неточність порушує не тільки точні відомості, які передає нам "Слово", про староукраїнську емблематику, але теж зміняє символічне значення щитової барви війська з часів Київської Держави. Багряна (багрова чи пурпурова) барва не вживалася в перших століттях геральдики і тим більше була вона незнана в знаківництві передгеральдичних часів, про які розказує "Слово". Вона появилася в західньо-европейській геральдиці пізніше, головно під впливом церковної, а не військової, емблематики та вживалася майже виключно в Еспанії. Відміна цієї гребової барви появилася в Україні щойно приблизно в XVII столітті під впливом козацької геральдики (малинова чи бурячкова). Крім того має вона в геральдичній символіці зовсім відмінне значення: червона барва голосить притаманні вояцькі чесноти (гл. 4. розділ нашої статті), а багрова означає достойність, панування й поміркованість у достатку[14]). Ця неточність непомітна в перекладах "Слова" на західньо-европейські мови, що у великій мірі пояснюється високим рівнем геральдичного знання в цьому культурному колі, зате вона дуже помітна в переспівах на сучасну російську мову; ми взяли на увагу дванадцять російських перекладачів і одна третина з них уживає слова "багряный".

Даючи збірну відповідь на поставлених і розглянених нами сім питань, дозволимо собі на коротке кінцеве ствердження. Згадана в "Слові" червона щитова барва не є епітетом, тільки описом щитів у війську князя Ігоря. Ці щити існували не тільки в кількох удільних князівствах, але їх загально вживали князі дружинники в цілій Київській Державі не тільки в роках згаданого походу, але впродовж довшого часу, ніж одне століття. Вони залишили по собі сліди в українській геральдиці і крім "Слова" існують ще інші докази на їхнє існування. Ці щити треба вважати витвором староукраїнської культури, а не виявом чужинецьких впливів і їхня наявність у тогочасній Україні пояснюється загальним станом европейської передгеральдичної емблематики, що вказує на давні й тісні зв'язки між староукраїнською та західньо-европейською лицарськими культурами середньовіччя.

[13]) там же, ст. 25.

[14]) Gruendel, ibidem.

Проф. Є. ОНАЦЬКИЙ

Булава і бунчук

Про булаву як символ влади і про бунчук подає докладно проф. Євген Онацький в "Малій Енциклопедії", яка вийшла в Аргентіні. Подаємо тут виписки з цієї енциклопедії. — Редакція.

БУЛАВА — держак із металевою кулею, оздобленою дорогоцінними самоцвітами. Символ влади запорізьких кошових і гетьманів в Україні, а переносно, і кожної влади:

"До булави треба голови".

Булава, за дослідами проф. М. Міллера, з'являється в Україні вже наприкінці кам'яного віку, себто в IIIму тисячолітті до Р. Хр. Найдавніші булави з кам'яною ґулею було знайдено в нас у великому могильнику над Озівським морем, біля Маріюполя. Особливого розвитку та поширення осягають булави в бронзовому віці, протягом II-го та частково I-го тисячоліття до Р. Хр. Тоді булави теж робилися з каменю — з порфиру, лабрадору, мармуру, тощо. Розкішні декоративні булави з полірованою блискучою поверхнею, мабуть, уже й тоді правили за відзнаку влади і родових старшин. При кінці бронзового віку з'являються вже і булави з бронзовими навершниками.

За князівських часів булава в Україні, вже залізна, набуває значення дуже поширеної зброї. В грецькій хроніці Скілиці Куропалата, що описує війни кн. Святослава з Візантією в X. ст. на прегарних мініятюрах виображено вояків Русі на конях із булавами в руках.

За Козаччини булаву, як зброю, заступає шабля, але вона, як і в бронзовому віці, набуває властиве їй значення символа влади, зокрема військової, а разом із тим і державної.

Кожен гетьман мав свою особисту булаву. Робилося її переважно з срібла, причому й держака також обкладувалося сріблом. На булаві Мазепи був зображений його герб. На булаві Самойловича — його монограма. Хмельницький мав кілька булав: одну, срібну, подарунок польського короля; другу, обсипану перлами а дорогоцінними самоцвітами — подарунок турецького султана; третю — теж срібну з довгим текстом — від московського царя.

На Січі була відома булава Ів. Сірка, яку йому було вручено при виборах на кошового в 1663 р. Цю булаву вручали потім на майданах усім наступним кошовим отаманам Січі аж до її зруйнування в 1775 р., коли вона, разом із іншими козацькими клейнодами потрапила в полон до Москви. По 16 роках полону, булаву, разом із іншими клейнодами, вручено кошовому отаманові Чорноморського Козацького Війська, і з ним вона в 1792 р. потрапила на Таманський півострів.

На Кубані булаву от. Ів. Сірка вручувано всім обраним отаманам Чорноморського і, пізніше Кубанського Козацького Війська, як символ їхньої влади.

28 січня 1918 р. перед нею було проголошено незалежність Кубанської Народньої Республіки, а 19 квітня 1920 р. вона в руках останнього отамана, обраного на рідній землі, ген. Букретова, вийшла на еміґрацію.

Яко зброя та знак влади, булава була відома також у монгольських та тюркських народів, — особливо в Туреччині, а також і на Заході — в Польщі та в Угорщині. Була вона відома і на дальшому Заході, де її знаходимо, як символ влади, в гербах деяких значних родів Німеччини, Франції та Італії. Але ніде не зустрічаємо такого її поширення, як саме в Україні — з часів ще кам'яного віку аж до занепаду перше української державности, а потім Кубанського Війська.

БУНЧУЖНИЙ ГЕНЕРАЛЬНИЙ — член Генеральної Старшини в Гетьманській Україні XVII—XVIII вв. На його обов'язку було оберігати символ гетьманської влади — бунчук. З особливого гетьманського наказу засідав у Генеральній Військовій Канцелярії або командував відділом війська. У мирних часах гетьман послуговувався ним у справах дипломатичних та судових.

Уряд "гетьманського бунчужного" зустрічаємо вперше в статтях Богдана Хмельницького, за якими "на Бунчужного Гетьманського" давалося 600 золотих польських (Бантиш-Каменський "Ист. Малор. Истории" 1858, ст. 2). Статті Многогрішного 1669 р. підписав генер. бунчужний Лукаш Зборовський. Статті Самойловича підписав ген. бунчужний Л. Полуботок.

БУНЧУК — держак із золотою кулею під якою підвішено кінське волосся, — символ гетьманської влади. Бунчук — турецького походження і був у турків замість прапора. Перед турецьким пашою, що виконував обов'язки візира, себто султанового міністра, носили бунчук з золотою голівкою і трьома кінськими хвостами, перед султаном несли бунчук із сімома хвостами.

Звичай бунчука перейшов із Туреччини до Польщі, і в походах поляків проти турків та

татар теж носити бунчуки — перед польним гетьманом із одним хвостом, перед великим коронним гетьманом — із двома хвостами. Ян Собєський так звик до бунчука, що і зробившись королем, ніколи не вирушував у похід без бунчука. Від поляків звичай ношення бунчука перейшов до українських козаків, де їх носили перед гетьманом та запорізькими отаманами. Бунчуків мав гетьман декілька, булаву ж уживано тільки одну. Бунчуки несено перед гетьманом при його виїздах та виходах та ставлено перед гетьманським наметом.

БУНЧУКОВИЙ ТОВАРИШ — член почесного відділу при гетьмані в Україні XVII—XVIII ст. В походах бунчукові товариші знаходилися під командою генерального бунчужного. Ранґою вони вважалися трохи нижчими від полковників і, при потребі, заступали полковників у командуванні полком. Кількість їх не була визначена і цілковито залежала від гетьмана, який набирав їх із визначніших козацьких родин. Привілеї бунчукового товариша, як особи, що знаходилася "в особливій гетьманській протекції", полягала в тому, що він звільнявся від місцевого суду і судився в генеральному суді.

Почесна гідність бунчужних товаришів виникла за гетьмана Ів. Самойловича, (1672-87), який хотів витворити з членів старшинських родів своєрідну лицарську клясу. Не треба думати, що в бунчукові товариші призначувано тільки заслужених старшин військовиків. Племінника гетьманші Скоропадської, відомого Якова Марковича, що залишив нам безцінну історичну пам'ятку, свій кількатомовий щоденник, було зроблено бунчуковим товаришем, як тільки він закінчив Київську Академію, маючи ледве 20 років життя.

Після скасування гетьманства, титул бунчукового товариша ще залишався деякий час для поважніших осіб.

ПОРТРЕТИ ГЕТЬМАНА ІВАНА МАЗЕПИ

Редакція журналу "Музейні Вісті" порушила питання про усталення справжнього портрету Гетьмана Івана Мазепи. Редактор і видавець цього журналу, директор Українського Національного Музею, К. Лисюк у листах до мене кілька разів звертався за розшуками портретів Гетьмана, прохав надсилати ті портрети, які я маю або які можу дістати.

Мій власний архів, на жаль, має лише ці світлини або поштівки, що їх уже має Музей в Онтаріо. Однак маю у себе книжку д-р Богдана Барвінського "ІСТОРИЧНІ ПРИЧИНКИ". Розвідки, замітки й матеріяли до історії України-Русі І. Жовква, 1908 р. стор. 170. В цій книзі є розвідка під назвою: "Портрет Гетьмана Мазепи в замку Підгайцях", стор. 96 - 108.

З цієї розвідки я подаю лише короткий опис відомих авторові розвідки портретів Гетьмана І. Мазепи.

1. На ґравюрі Тарасевича 1696 року.
2. Київська ґравюра Вігури з 1706 року, в панцирі й шеломі з бородою.
3. Ґравюра Галяховського з 1708 р. теж із бородою.
4. Портрет у збірнику Бекетова в першому виданні 1822 р. Найбільш поширений портрет Гетьмана з відкритою головою в кафтані з золотим позументом.
5. Рисунок із 1796 р. Гетьман у панцирі, з булавою в руці, з бородою.
6. Цей самий рисунок був у журналі "Die Europaeishe Gama" з 1704 р.
7. Цей самий перепечатаний у польському журналі "Przyjaciel Ludu" в році 1835.
8. Ґравюра Нарблена з кінця 18 віку. Гетьман у шапці з перами, без вусів, з бородою, що роздвоюється на два довгі клини.
9. Портрет у І-ій книзі "Київської Старини" за 1887 р. Копія олійного портрету, який був у Києво-Печерській Лаврі.
10. Портрет Гетьмана на образі св. Покрови Пресвятої Богородиці, в Переяславі. Гетьман без бороди, поруч Петра І, його жінки Катерини та інших.
11. Копія портрету з оригіналу Академії Штук у Петербурґу.
12. Портрет Гетьмана з гербом і навколо написом букв: І. М. Г. В. Е. Ц. П. В. З.
13. Ґравюра Гетьмана з борідкою, в панцирі, шубі й з булавою в руці з написом "Johannes Mazeppa Cosaccorum Zaporoviensium Supremus Belli Dux" (ці останні 4 портрети подані в "Каталог украинских древностєй коллекціи В. В. Тарнавскаго").
14. Портрет, що є в замку в селі Підгірцях, Золочівського повіту. Описаний у польському збірнику п. н. "Dniestrzanka" в статті "Opisanie palacu u Podhorcach" пера Przylack-ого. Тут описаний портрет є в "Кієвской Старинє" 1899 року і в каталозі "Zamek u Podhorcach" — Kryczyn'sk-ого, зладженім у 1894 р. Подана копія цього портрету, з докладним описом.

Для кращої орієнтації щодо портретів та їх описів треба, крім вищеподаних джерел, ще

мати такі матеріяли: Ровінський — "Подробний словар русских графированих портретов", Петербург 1887 р. т. II, стор. 1209 - 1217.

З описів цих портретів можна усталити, що ґравюру Нарблена (ч. 8) історик Лазаревський уважає найбільш правдивою. Лебединський, редактор "Київської Старини", зупиняється на портреті, який був в Києво-Печерській Лаврі, а автор "Історичних Причинків" д-р Б. Барвінський уважає, що найбільш правдоподібним буде портрет, який був у замку в селі Підгірцях, хоч не виключає, що й портрет в Києво-Печерській Лаврі є добрий.

Подав **Р. Бачинський**
керівник музею в Клівленді

Проф. д-р А. С. КОЦЕВАЛОВ

ДО ПРОБЛЕМИ СТАРИННОЇ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

У числі 2/6 журналу "НА СЛІДАХ" з року 1956 — інж. Ю. Лісовий вмістив статтю під назвою "Старинність української культури". Уважаю за незайве подати тут свої завваги до цієї статті.

Лісовий гадає, що найдавнішими мешканцями сучасної України були українці, і крім того, українці займали широкі простори на Балканському півострові, в Палестині і т. д. Але його етимології назв: ҐЕРРОС у Геродота 1), ОА-РОС 2), Кіммерос 3), БОРИСТЕНЕС 4, і т. д. не витримують критики.

До речі, Лісовий невірно визначає географічне становище країни ҐЕРРОС. За Геродотом, Ґеррос зовсім не був краєм обабіч Дніпра на сорок днів ходу від гирла до півночі і по десять днів від берегів на схід і на захід, як твердить Лісовий: це була досить маленька місцевість біля річки Ґеррос, до якої було сорок днів плавби Бористеном (д. Геродот IV 53).

Лісовий твердить, що скити були не іранцями, а слов'янами - автохтонами, бо іранці не могли зробити наїзд на Іран, свою батьківщину, з якої вони приблизно в тому самому часі вийшли. Це перекручення думки деяких учених про іранське походження скитів. Поважні вчені-лінґвісти (М. Фасмер, П. Кречмер і інші) вважають скитів за іранців тільки в тому розумінні, що скити говорили однією з іранських мов та колись перебували разом із предками персів та медів на прабатьківщині. Ці вчені зовсім не вважають Іран за батьківщину скитів і встановлюють у скитській мові деякі особливості порівнюючи, наприклад, її з перською мовою.

За Лісовим мова та культура скитів — типово українські. Але він не дає ніякої відповіді на питання, чому античні автори зближають скитів із сарматами (савроматами) і скито-сарматів — з персами, мідійцями, парфянами. Пор. "Мовою савромати користуються скитською, перекручуючи її з давніх часів "Herodotus IV 117", а сарматів, яких деякі (люди) називають скитами "Diodorus Siculus IV 45, 4." Сармати, нащадки мідійців "Plinius HN VI 19". Савромати з Мідії "Diodorus Sic. II 43, 6", "перси, які є за походженням скити" Animianus Marcellinus XXX 12 20, "савроматів, яким дали походження мідійці" Solinus XV 18. "Мова у них (ц. т. у. парфян) середня між скитською й мідійською та змішана з обох боків "Justimus LXI 2, 3". (Дальші приклади у Vamer'a — M. Ebert Reallexikon der Vorgeschichte 12 Rd., стор. 237-238).

Далі Лісовий зовсім не розв'язує проблеми, як же пояснити численні іранські назви в скитів і в написах міста Ольбії. За грецькі, разом із Лісовим, ці імена та назви вважати не можна. Лісовий обмежується тим, що наводить лише декілька імен народів, в більшості справді грецьких (напр. ґіппомолґи, іхтіофаґи). Але вже серед тих імен зустрічаються не грецькі (ґети, массаґети).

Очевидно, велика кількість іранських імен з України, з Криму, з Боспору (див. хочби М. Васмер: Die aeltesten Wohnsitzeder Slaven I Die Iranier in Sued — Russland. Veroffentlichungen des Baltischen und Slavischen instituts ander universitaet, Leipzig 3, 1929) невідомі Лісовому.

Взагалі ніяких решток української мови до Різдва Христового в Україні не знайдено. Щодо гіпорбореїв, кіммерійців, гітитів, яких Лісовий вважає за скитів та українців, то вони напевно не були ані скитами, ані українцями, хоч деякі іранські рештки з ономатології кіммерійців дозволяють Кречмеру вважати їх за скито-тракійський народ.

Лісовий твердить: "Гомер називає мешканців України — кіммерійці" (стор. 13). Але певно кіммерійці Гомера, які "були вкриті туманом і хмарами та згубна ніч простяглася над бідолахами" навряд чи жили в Україні.

За Лісовим у грецькій мові "південь" буде "лібос". Не вірно: по грецьки південь "нотос".

Я відзначаю тільки невелику частину думок, які подає в своїй статті Лісовий. Взагалі

праця Лісового скоріше фантазія, ніж серйозний досвід: автор, очевидно, не знає мов, які він розглядає, не читав навіть Геродота, а ольбійські та боспорські написи з їх численними іранськими іменами залишаються йому невідомими. Після того, як я написав та відіслав свою рецензію, я довідався про нові дослідження про скито-сарматську мову, а саме:

1) Y. Harmatta "Studies inthelangnage of the iranian tribes of South Russia" Acta Orientalia. Acad. Hungaria I 2—3.

2) В. А. Баев: Осетинский язык и фольклор I. 1, Москва - Ленінград, 1949.

3) L. Zgusta "Die Personen namen griechischer Staedte der Nordichen".

Schwarzmeerkueste. Die ethnischen Verhaeltnisse, namentlich das Verhaeltnis der Skythen und Sarmaten, im Lichte der Namenforschung (Czeskoslovenska, Akademie Ved. Monografie Orientalnino Ustavu, m. 16), Praha, 1955, 468, стор. + 1 карта.

Рецензія — Б. Надель "Вестник Древней Истории" 1956, 3, стор. 68-79. Абаєв та Зґуста, опираючись головним чином на іранські імена грецьких написів Чорноморщини, досліджують скито-сарматську мову, її лексику, фонетику, словотвір, її родинні зв'язки з іншими іранськими мовами. Висновки Зґусти в загальному збігаються з висновками Vassmer'a іранські імена південної Причорноморщини свідчать про існування на Чорноморщині двох іранських діялектів, що їх можна характеризувати як перехідні від давньо-іранського до середньо-іранського, один діялект більш архаїчний, який належав скитам, другий менш архаїчний, який належав сарматам. Не можна не погодитись з Абаєвим в тому, що нині остаточно "вже покласти край легковажним та безвідповідальним спекуляціям на скитському матеріялі, які не мають нічого спільного з наукою" (цит. твір, стор. 148).

5) Наприклад, у назві Геродота ΓΕΡΡΟΣ перша частина має коротке е) епсильон, а грецьке слово (земля) — е довге відкрите (ета).

Лісовий у листі до мене пише: "Геродот помер коло 408 року а "ету" впровадили за архонта Євкліда в 403 році". Але, що спільного має попередній до Євкліда правопис в Атенах, за яким і "е" коротке і "е" довге зображалося одною літерою, з ортографією твору Геродота, написаного йонійським діялектом, в якому з самого початку для зображення "е" довгого відкритого існувала особлива літера "ета"?

Далі в другій частині назви ΓΕΡΡΟΣ літери ΟΣ, напевно є відомим грецьким закінченням і до пня належать тільки рр.

Таким чином ні в якому випадку не можна вбачати тут назву народу "Рос"(чи "Рус").

6) Наприклад: R. Kretsihmet (zum Balkun-Skythischen Ylotta XXIV 1936) вважає, що іранці-скити з самого початку займали свою територію в сучасній Україні (пор. Геродот IV 5 і далі), вже в передісторичні часи посунулися на Дунай і змішалися там з тубільцями-тракійцями. Таким чином виникли скито-тракійські народи: ґети, даки, кіммерійці. Тому назва рік Дніпро (Danaper), Дністер, Дунай (Danubess) є іранськими назвами (пор. індо-іранське danus ріка).

7) Назви "ГЕТИ" та "МАССАҐЕТИ" мають іранську етимологію O. P. Kretschmer Op. C.

8) На думку Кречмера (ор. ст. 50) первісна територія кіммерійців простягалася на півночі, на широті Литви, Німецького моря й Центральної Росії.

9) Лісовий каже тільки про імена й назви в старовинних авторів, які сучасні учені ніби неправильно вважають за іранські.

Аскольд де КЮСТІН: "ПРАВДА ПРО РОСІЮ", в опрацюванні О. Мерчанського, з передмовою д-ра Д. Донцова, — спільне видання Ліги Визволення України й Організації Оборони Чотирьох Свобід України, означене як випуск ч. 13 Політичної Бібліотеки ЛВУ, Торонто — Ню-Йорк, 1958, сторін 196, обгортка роботи Б. Стебельського. Новістю, коли брати на увагу всі попередні видання ЛВУ, є впровадження до згаданої книжки 15 сторінок тексту в англійській мові з найцікавішими і вічно актуальними — якщо йдеться про змалювання правдивого обличчя Росії — витягами з епохального твору маркіза де Кюстіна з-перед 115 років.

Ціна книжки $2.00. Замовлення слати на адресу:
LVU, 140 Bathurst St., TORONTO, Ont., Canada.

Петро Мірчук: "ЄВГЕН КОНОВАЛЕЦЬ (У 20-річчя смерти)", — видання Головної Управи Ліги Визволення України, Торонто, Канада, 1958, випуск Політичної Бібліотеки ЛВУ ч. 14, сторін 108, з 5 ілюстраціями. Ціна $1.00. Замовлення слати на адресу:
LVU, 140 Bathurst St., TORONTO, Ont., Canada.

НАСТЯ ЛІСОВСЬКА

(Роксоляна)

Попівна Настя Лісовська походила з міста Рогатина, на галицькім Поділлі. Попала в татарський ясир як молода дівчина у віці 16—18 літ і дісталася на двір султана Сулеймана Пишного до Царгороду як невільниця. Султан узяв її собі за законну дружину і вона володіла в Царгороді аж до смерти 1558 року. Вона брала участь у поході Сулеймана на Відень у 1526 році і жила тоді під час облоги Відня в наметі в Семмерінґу, на передмісті Відня.

Султанка Настя Лісовська мала трьох синів і одну доньку. Син її Селім II панував від 1566—1574 року як султан на турецькому престолі. Називали її веселою, або усміхненою по турецьки "Чуррем Султан". Писав про неї венецький посол Біетро Браґадіно, що вона мала ґраціозну невеличку постать, була веселої вдачі. Її портрет малювали італійські малярі і він знаходиться в Фльоренції в ґалерії Уффіції. Другий портрет появився в Франкфурті в 1596 році в німецькім виданні під назвою "Іконес Султанорум" і на її портреті написані такі слова в латинській мові:

Форма Тібі Лаудада Квдем Морес
Політі Барбара сед Грудум
Пектора Вірус Мабет

Настя Лісовська, дружина турецького султана

Фільтра доцет Трочіліа Цібіс Місцеда Віно
Соля Ут Ділекто Ту Потіаре Віро

Два портрети її знаходяться в Національнім Музеї у Львові.

Література:

В українській мові — "Роксоляна" повість Осипа Назарука.

В польській мові — повісті й поезії.

В італійській мові і т. д. "Роксоляна, Уксор Сулеймані".

В німецькій мові.

Подав Т. Мацьків

Перші металеві гроші в Україні

Перші українські монети походять із часів Володимира Великого. До наших часів збереглися золоті монети з тих часів, на лицевому боці яких є князь Володимир, що сидить на престолі, та напис: "Володимир на столі". Поруч із постаттю князя є державний знак тризуб. На зворотньому боці є сидячий Ісус Христос.

На срібних монетах є теж постать Володимира, а на звороті напис: "А се єго сребро".

За тим же взором були биті срібні гроші за Святополка Ярополковича (1015—1019) та Ярослава Мудрого (1019—1054) останні мали на лицевому боці зображення св. Юрія з написом у грецькій мові "Георґіос", а на звороті знак тризуба з хрестом і навколо напис: "Ярославне сіребро".

"Українське Слово", Аргентіна.

Розкопки на "Кам'яній могилі"

Газета "Радянська Україна" (з 24 серпня) повідомляє, що з праці на заповідній території Академії Наук УССР "Кам'яна могила" повернулася експедиція, яка робила там розкопки. "В печерах і ґротах "Кам'яної могили" і під піскуватими брилами, що відірвалися з її вершини, виявлено численні наскельні рисунки древніх жителів узбереж річки Молочної, найдавніші з яких датуються 3 - 4 тисячоліттями до нашої ери. Ці накреслення це визначні пам'ятки стародавнього мистецтва скотарських племен бронзового віку. Виявлено зображення свійських тварин, зображення коня, що належить до трохи пізнішого періоду скотарства. Серед знайдених рисунків цікавим є ряд комплексів наскельних зображень із досі невідомими в нашій країні сюжетами.

"Українське Слово", Аргентіна.

Українські пам'ятки на Святій Землі

В храмі Господнім в Єрусалимі знаходиться плащаниця, яку подарував гетьман Іван Мазепа. На підвищенні у вигляді стола, що має собою уявляти гріб — лежить плащаниця. Вона синього кольору з багатьма червоними орнаментами — в її кутах є представлені євангелисти, а в середині є малюнок, що представляє як Ісуса Христа здіймають із хреста. Над образом є гафтований золотом напис українською мовою: "Подарунок Його Гетьманської Величности Івана Мазепи, Українського Гетьмана".

Як відомо зо старинних документів, Гетьман Іван Мазепа тоді ж подарував келих-чашу роботи відомого майстра Чіліні та свій портрет.

На Оливній горі за містом Єрусалим є манастир з церквою. В церкві є збір Господньої молитви "Отче Наш" на різних мовах віруючого християнського світу. До 1945 року там не було молитви в українській мові. За ініціятивою полковника Павла Базилевського, українці, б. вояки польської армії, з великою допомогою п. Оберука, зложили свої скромні заощадження й подбали про те, щоб у базиліці Патера Нестора висів також напис "Отче Наш" українською мовою.

Українські пам'ятки на Святій Землі
Плащаниця подарована гетьманом Іваном Мазепою.

Ця молитва є вирита на мармуровій плиті. Нагорі написано англійською мовою "УКРАЇНА", а в чотирьох кутах є вирізьблені українські тризуби. Довкола, на краях, мов рама таблиці, прикрашують український текст Господньої Молитви вирізьблені орнаменти у вигляді квітів.

Ген. КОСТЬ СМОВСЬКИЙ

З НЕДАВНЬОГО МИНУЛОГО

До історії козацького куреня ім. Отамана Орлика, в містечку Варва Лохвицького повіту на Полтавщині (тепер район Варва, Чернігівської обл.).

Ген. Кость Смовський

19—22 травня 1917 р. відбувся І-й Український Військовий З'їзд у Києві і на ньому я був у складі делеґатів з румунського фронту від 2-ої батерії 34-ої артил. бриґади 7-го корпусу. На цьому з'їзді організатори Вільного Козацтва виступали з палкими привітаннями для з'їзду. Перші організації В. К. творилися на Київщині і в самому Києві. Я добре пам'ятаю, що від цієї делеґації виступав інж. Коваленко. Крім того я вже з 3-го Військового З'їзду був членом делеґації до Одеси і на її чолі був тоді інж. Коваленко від Вільного Козацтва.

Після обідової перерви з'їзду я підійшов до козацьких делеґатів і запитав їх, чи часом немає між ними моїх земляків із Полтавщини. Вони відповіли, що на лівому березі Дніпра також вже розпочали організуватися В. К., а це вже Полтавщина. Я їм сказав, що я також козацького роду, бо моя мати кубанка, а батько полтавський козак. Далі кажу, що після з'їзду їду на коротку відпустку на Полтавщину до батьків і там постараюся справу організації В. К. порушити і тоді повідомлю їх листовно до Києва. Інж. Коваленко дав мені коротенький статут В. К., а також відозву, що торкалися відродження В. К. в Україні.

По закінченні з'їзду я поїхав потягом до Прилук, а від Прилук мені треба було ще їха-

ти 40 верстов кіньми до мого села Гніденці.

На станції Прилуки я стрінувся з пор. Олександром Яременком, з яким я вчився в Прилуках.

Яременко також був на з'їзді й тепер їхав на відпустку до батьків до м. Варви. Ми взяли спільного візника і по дорозі ми почали обмірковувати справи з'їзду, а також організації В. К. Хоч я з Варви мав їхати дальше 4 верстви до свого села, але ми так захопились, що рішили відразу заїхати до волосного старшини, бо "влада" ще урядувала. Ми зайшли до волости, де нам представився вол. старшина Антон Рубан. Тут у його кімнаті було кілька селян. Старшина мав вигляд правдивого козарлюги: високого росту, брунет, широкий у плечах, у чумарці, широкі чорні штани й чоботи з довгими холявами. Далі підкреслив: "Господа офіцери, я тоже воєнний, служив у царській ґвардії у Петроґраді". Ми йому відповіли, що нам дуже приємно говорити з воєнними людьми і то на військові теми. Але мовляв, ви нам скажіть, чи вам відомо, що на правому боці Дніпра вже багато зорганізовано кошів і куренів В. К. Він здвигнув плечима, а далі каже, ми тут у волості вже кілька разів цю справу порушували, і в сусідніх волостях про це говорять. Але бачите, казав, до нас приїхав з Лохвиці якийсь комісар временного правительства і старий урядник (поліція) крутить носом, коли говоримо про українське козацтво.

З волости ми післали гінця (сторожа) до мешкання комісара і урядника, щоб вони негайно прибули до волости. Вони запитали гінця, хто їх просить. Посланець сказав, що приїхали два офіцери формувати козацьке військо. "Керенська влада" запрягла свої коні й замість до нас шкурнула аж до Лохвиці. Треба сказати, що в тому часі була українська влада по волостях, але формально існувала влада Керенського.

Зі старшиною ми договорились, що другого дня на годину 12-ту він запросить по 2-3 представників від волости: м. Варви сс. Гнідинці, Остапівка, Журавка (хоч вона Прилуцького повіту). Ще були інші села, але вже вилетіло з пам'яті.

На призначену годину другого дня я приїхав із своїм братом, кол. вояком (інвалідом), Іваном і трьома старшими козаками. У волості і на подвір'ї вже зібралося коло 30 чоловік. Пор. Яременко вже урядував від 10 год. Усіх ми зібрали на подвір'ї. Говорив я, говорив пор. Яременко.

Після наших промов (я говорив перший раз у житті до більшої маси людей, та й і московський язик скакав часто через український!) виступив один селянин (забув з якої волости) та почав говорити про наших славних гетьманів, про українську боротьбу проти москалів, поляків, татарів та турків, ("Кобзаря" цитував з пам'яті!). Всі ці промови зробили велике враження на присутніх козаків.

Було пів години перерви, щоб покурити, а опісля всі зайшли до "Управління" і читали статут В. К. на Київщині. З черги відбулася реєстрація делеґатів і видавання їм "уповноваження" з печаткою волости Варва.

Коли це все відбувалося, то старшина Рубан замовив у міщанок гарний обід, ну й "оковити" не забув. По обіді всі роз'їхалися по своїх селах.

Третього дня (в суботу) з'їхались представники з волостей і почалась офіційна частина: вибір козацької ради коша і призначення курінного. В кожній волості в першій фазі мали бути організовані сотні В. К., а пізніше вони мали формуватися в курені. Було вибрано 7 чоловік: пор. Яременко — голова Ради Коша і він же курінний, заступник — старшина Рубан, я член Ради Коша і член Ради мій брат Іван, з волости Остапівка — Пархоменко (він мав чудову промову!). Решту не можу пригадати, я мусів залишити осідок Коша й виїхати до Румунії на фронт, а пор. Яременко мав ще залишитися на три тижні, бо мав відпустку.

4-ого дня на Службі Божій у церкві св. Миколая торжественно відправлено молебень за відродження Українського В. К. Після церкви козацькі жінки запросили старшинську Раду і все козацтво на обід до гарного садочка якогось міщанина, де жінки приготовили різної страви, і чарки також не бракувало. Священик і хор також були запрошені на обід. Появилася музика і на нашу забаву надійшло багато молоді і старших жіночого і чоловічого роду. Дуже багато було також жидів і жидівок. Як почали танцювати, то курява так піднималась догори, що не видно було танцюючих. Це було свято не тільки для козацької слави, а то було свято для цілого містечка і його околиць.

В понеділок і у вівторок я відпочивав дома, а в середу вранці через Прилуки й Київ виїхав до Румунії на фронт. Уже за пару тижнів я одержав листа від свого брата і пор. Яременка з Варви, що козацька організація розвивається і вже до реєстру затяглося 85 козаків. Коли Яременко виїхав на фронт, то курінним залишився Ст. Рубан. За гетьманської влади писав мені брат на Волинь, що курінь бився під Варвою, коли прийшли большевики. Яка доля була куреня після гетьманської влади не знаю, бо від того часу я не бачився з своїми родичами.

УКРАЇНСЬКА ІМІГРАЦІЯ В НОВІЙ ЗЕЛЯНДІЇ

Урядово повідомлено, що впродовж 12 років 1945 по 1957 — до Австралії прибуло імігрантів 1,171,632. По державах розподіляються вони так:

1. Британці	576,732
2. Італійці	165,011
3. Голляндці	93,247
4. Поляки	72,172
5. Німці	55,289
6. Греки	51,450
7. Югослави	28,737
8. Мадяки	23,301
9. Латвійці	19,915
10. Австрійці	14,050
11. Чехословаки	11,792
12. Росіяни	11,172
13. Українці	10,777
14. Литовці	10,107
15. Естонці	6,213
16. Французи	5,167
17. Сирійці і Лібанонці	4,720
18. Данці	3,322
19. Швайцарці	2,572
20. Румуни	2,171
21. Норвежці	1,335
22. Бельгійці	891
23. Болгари	779
24. Шведи	712

Треба припускати, що неменш як 40% українців записано як поляки чи росіяни.

28 червня 1949 року до Нової Зеляндії прийшов перший український транспорт з 90 особами, під проводом п. В. Федорка. Під його проводом почали організувати національне громадянське життя в місті Велінґтоні на Н. З.

Ще на пароплаві до Н. З. було зорганізовано хор та започатковано школу.

Найбільш активну участь у цій праці організування громадянської і культурної ділянки брали участь пп. Микола Харитоненко, пол. армії УНР (помер в Велінґтоні на Новій Зеляндії) та Євген Стецюренко.

В 1950 році прибув черговий транспорт під проводом інж. Макара Іляшенка.

З прибуттям українців до Н. З. громадське культурне й церковне життя очолювали: голова Українського Клюбу у Велінґтоні інж. М. Ільяшенко, Е. Стецюренко, полк. М. Харитоненко та сот. В. Федорко.

Активними співробітниками на культурному полі були: сот. А. Пінчук, інж. З. Демченко та пані О. Койнаш.

Головою церковної ради у Вілмінґтоні є інж. Іван Кулинеч.

Там, де лише осіли українські імігранти, там починалось культурне громадське життя, яке розгортається все ширше й ширше. Відчувається брак учителів до шкіл і брак друкованого слова.

Просять часописів і книжок. (Гроші тяжко висилати, бо є державне обмеження).

Слати на:

Mr. W. FEDORKO,
15 Normanby Str.
Wellington,
New Zealand.

Mr. W. KREHOWEC
765 New North Rd.
Mount Albert,
New Zealand.

"УКРАЇНА В ДРУГІЙ СВІТОВІЙ ВІЙНІ"

Збірник доповідей, виголошених на Перших Студійних Днях у Балтімор, Мд.
Збірник видали Українські Студентські Громади Балтімору, Вашінґтону і Филаделфії. В ньому опубліковано такі доповіді:
Оксана Пісецька: "Ґенеза Українського Повстанчого Руху в Україні".
Константин Савчук: "Українське націоналістичне підпілля в боротьбі з німецькою окупацією 1941-1944".
Ліда Чумак: "Українські жертви в другій світовій війні".
Петро Потічний: "Українські військові формації".
Осип Зінкевич: "Українське студентство".
Ліда Скочиляс: "Українське культурне й суспільно-громадське життя".
Віра Сушко: "Українські Національні Ради".
Збірник має 78 стор. і коштує лише 1 дол. Замовлення слати на адресу:

UKRAINIAN STUDENT'S ASSOCIATION

2217 East Baltimore Str. **Baltimore 31, Md.**

Л. БАЧИНСЬКИЙ

ГОРОД УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ В КЛІВЛЕНДІ

Ні одне місто в ЗДА і Канаді не може похвалитися таким культурним городом, який має Клівленд, Огайо.

Клівлендський Культурний Город знаходиться в Rockefeller Park. Заснований він у 1925 році з ініціятиви: W. R. Hopkins, Z. Weidenthal, J. K. Zwick, C. Wolfram.

В тому 1925 році в Клівленді було 26 національних груп, які могли б мати в парку свою окрему дільницю й поставити пам'ятники або пропам'ятні таблиці для своїх великих мужів. Однак не всі національні групи, в наслідок фінансових труднощів, були в спроможності влаштувати свої національні городи.

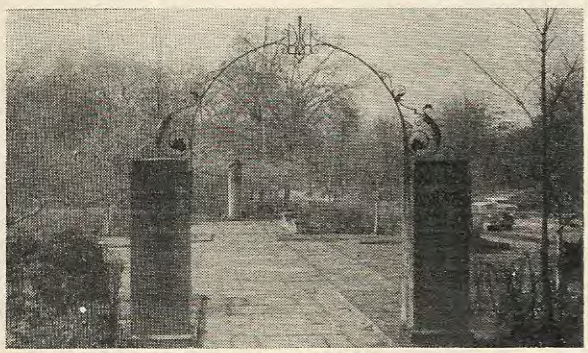
Тепер викінчено 15 городів, а 16 є в стадії закінчення. Всіх пам'ятників або пропам'ятних таблиць є понад 50.

Українці мають гарну частину парку. При вході від головної дороги є бетонова квадратова площа. На задньому її боці вмурована при землі, на низькому похилому підвищенні, мідяна таблиця з таким написом:

Ukrainian Cultured Gardens—
These Gardens were constructed through the efforts of the United Ukrainian Organization.
Is a symbol of the Ukrainian Culture and aspirations, and are dedicated to the Freedom of American Liberty and Democracy.
October 1939.

Ще далі в глибині знаходиться пам'ятник св. князя Володимира. На кам'яній підставі вмурована таблиця з текстом:

Volodimir the Great c. 956—1015 — Ruler of Ukraine. Volodimir the Great wasan anergetic and amiable ruler. Also as great organizer. The introduced Christianity into Ukraine in A.D. 988, and within a short time converted the whole Kingdom of Kiev. For his extensive church activities he also known as saint Volodimir.

Город Української Культури в Клівленді — Вхід до городу.

Пам'ятник Тараса Шевченка в Городі Української Культури.

Наліво, зразу від дороги, при вході до заокругленої доріжки, що веде до пам'ятника Т. Шевченка, є брама з двох кам'яних стовпів, які злучені залізним півокруглим верхом. Посередині брами вгорі — державний український герб. Спереду стовпів вмуровані мідні плоскорізьби. З лівої сторони Гетьмана Богдана Хмельницького а з правої історика Михайла Грушевського. Обі плоскорізьби виконав скульптор чех F. Jironch. Зразки взяті з історичних образів. З правої сторони від входу до городу на округлому підмурованні є бюст поета, патріота й письменника Івана Франка.

Пам'ятник св. кн. Володимира поставлено коштом Українського Національного Союзу, Івана Франка заходом місцевих українських робітників товариств, а Тараса Шевченка — на загально зібрані пожертви.

Всі бюсти-пам'ятники є долота світової слави різьбаря Олександра Архипенка.

* * *

Задум влаштувати Город Української Культури постав у 1928 році з ініціятиви: Волод. Волянського, Ю. Тарнавського, А. Т. Білинського та Якова Волянського, першого голови Українських Злучених Організацій Клівленду.

Була це сміла й гарна думка, яка однак вимагала незвичайних зусиль та жертвенно-

Пам'ятник гетьмана Богдана Хмельницького в Городі Української Культури.

сти зо сторони української громади в Клівленді.

Фонди збирали кілька літ. Різні установи, товариства та поодинокі громадяни складали свої жертви на цю ціль. Влаштовували виклади, забави, пікніки та різні імпрези, дохід із яких призначали на Український Город.

До 1935 року було зібрано $13,633. Це була дуже поважна квота в тім часі заробітків нашої еміґрації.

Бюсти коштували по $1,500, плоскорізьби по $350. Ціла вартість Городу Української Культури з площею перевищає 50,000 дол.

Виготовлення та відкриття бюстів наших великих мужів відбувалося ступнево. Так заходами Українських Злучених Організацій 18 квітня 1937 року влаштували величавий концерт у пам'ять 76-ліття смерти Т. Г. Шевченка, сполучений із відкриттям бюста поета, який потім був уміщений на підвищенні в Городі Української Культури. На цьому святі вступне слово мав адвокат О. Е. Малицький, про потребу такого городу виголосив реферат парох української православної церкви св. Володимира о. М. Запаринюк і голова Ліґи Культурних Городів п. C. Wolfram. Відслонення бюсту довершив мейор міста H. H. Burton.

Рік пізніше, 3 липня 1938 р. заходами того Комітету, на пікніковій площі греко-католицької церкви св. ап. Петра і Павла відбулося друге величаве свято в честь св. Володимира Великого, з нагоди 950 річниці Хрещення України. Це свято було сполучено з відслоненням бюста св. Володимира Великого.

Бюст Івана Франка відслонений на відкритті Города Української Культури 2 червня 1940 р., яке відбулося дуже урочисто при масовій участі української громади. При відкритті городу все було викінчено, включно з брамою, хідниками та пропам'ятними таблицями.

З нагоди відкриття нашого городу мейор міста H. H. Burton, 22 травня 1940 р. видав спеціяльну проклямацію, а Українські Злучені Організації видали Пропам'ятну Книгу.

Город Української Культури є гордістю української спільноти в Клівленді.

В липні 19-23 1950 року святкувалося 25-ліття Клівлендського Культурного Городу. З тої нагоди видано Ювілейну Програму, в якій уміщена друга проклямація мейора міста, подана коротка історія заснування городу та список усіх пам'ятників і плоскорізьб, які побудували: американці, англійці, українці, жиди, італійці, литовці, мадяри, німці, поляки, словенці, словаки, чехи і юґославці. Про кожного великого мужа подана дата народження й смерти, з короткими заслугами для нації.

До св. кн. Володимира Великого додано, що це є перший християнський володар Росії(!), який запровадив християнство в 989 році. Ювілейний Комітет до бочки меду мусів влити ложку дьогтю, щоб полишити по собі в друкованому слові прикру для нас пам'ятку, не звертаючи увагу на текст на таблиці пам'ятника.

Дуже прикро вражає існування Культурного Городу Русинів, з бюстом о. Духновича. Цією сепарацією ініціятори тільки доказали свою недозрілість і незрозуміння ідеї соборництва.

Час-до-часу в Городі Української Культури відбуваються святочні імпрези, при участі численного громадянства. На загальних фестівалях, що їх влаштовувала Ліґа Культурних Городів, українське громадянство завжди приймало участь, як своєю масовістю, так і добірною програмою.

На цьому місці треба ще згадати провід Українських Злучених Організацій, який у 1940 році довершив цього великого діла. На чолі проводу був адвокат О. Е. Малицький. Членами були: Іван Тарнавський, Марія Олексин, Григорій Степаник, Іван Сподар, Дмитро Шмаґала і Теодор Грицай.

Город Української Культури не є лише свідком нашої культури й тривалим слідом праці для будучих поколінь. Він є також доказом національної свідомости й видайної жертвенности давнішої української еміґрації, за що їй належиться щира подяка й глибоке признання.

УКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ РУХ НА ДАЛЕКОМУ СХОДІ

В 1918—1920 РОКАХ

Так званому "Вищому Совєтському Судові" у ЧИТІ віддано справу 26 українських діячів Далекого Сходу (Мова-Глушко, Горовий, Геруцький, Стрільницький, Пирогів, Чорний, Корсунь, Кисілів, Нечипоренко, Смульський, Могилецький, Куович, Козак, Микитченко, Тимчурак, Булах, Никуляк, Казурман-Ященко, Левченко, Дубовик, Котницький і Тишкевич). (Дивись фотографії "На Слідах" черга 2 (6) 1956 рік).

Всі вони правники, техніки, домовласники, поштові урядовці, старшини, студенти і т. ін. Ось вкоротці "акт обвинувачення" в цій справі:

Від перших днів революції українська інтеліґенція Далекого Сходу почала творити свої "Ради" й "Громади", робити з'їзди, відчиняти культурні установи, готовити військовиків до українського протибольшевицького війська Скоропадського, Петлюри й ін.

В 1919 році створено українську центральну кооперативу "Чумак", яка дуже пошкодила комуністичній аґітації серед українців на Далекому Сході. Словом українська інтеліґенція рушила в бій із інтернаціоналом і РСФСР.

Далі йде опис праці українських організацій:

Читинська: у 1918-1920 рр. організувала українські частини в цілому війську, досягла української автономії в отамана Семенова й отримала від нього 30,000 карб. Створила Забайкальську Раду (58, 59 § § кримінального кодексу).

Хабарівська: збіралася організувати українські військові частини; зносилася з українським консулем у Харбіні — Твардовським, видавала часопис "Ранок", де велася аґітація на користь буржуазії (59 і 70 § § карного кодексу).

Владивостоцька й Нікольсько-Усурійська: працювали як контр-революціонери (60 § кримінального кодексу).

Кооператива "Чумак": підкопувала авторитет комунізму серед селянства, вела економічну боротьбу з большевиками, отримала від отамана Семенова визнання автономії українців на далекому Сході, 2,000,000 карбованців, 25,000 йен, плиту золота вагою в 34 фунти, 27 золотників і 10 вагонів борошна, організувала національні комітети (63, 58, 59 § § крим. кодексу).

Секретаріят Крайової Ради: організовував збройні відділи проти большевиків, отримав від японської місії в 1920 році 200,000 американських долярів на організацію українських полків, вів переговори з представниками японського імператора про визнання автономної української території на Далекому Сході і про грошову допомогу їй 10,000,000 йен позички, за що обіцяв дати японцям концесії на залізницю, ліси і т. ін. видавав контр-революційне "Щире Слово" (58, 60, 69, 70 § § крим. кодексу).

Про самий суд — у черговий раз.

Не розшукані й не арештовані досі 4 українські діячі: Дяченко, Яхно, Левандовський й Прант.

Кавнас, Литва.

А. Р.

("Український Літопис).

ПОВІДОМЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО МУЗЕЮ

Повідомляємо членів, передплатників, кореспондентів та прихильників Українського Національного Музею, що з днем 10-го серпня ц. р. музей з Онтаріо перевозиться до Шікаґа де буде постійно знаходитися.

Після злуки Українського Національного Музею з Українським Архівом Музеєм, у Шікаґу буде централя Українського Національного Музею і тут буде побудований окремий дім під музей із усіми модерними влаштованнями і бетоновим схоронищем на випадок війни на перехування більших цінностей.

Всі члени Українського Національного Музею надалі є членами. Також прохаємо всіх кореспондентів та наших прихильників слати матеріяли та держати контакт з Українським Н. Музеєм в Шікаґу. Український Національний Музей у Шікаґу і надалі буде існувати на тому ж статуті, що був раніш, тільки з двома добавками: "Управа має право створити при управі ДОРАДЧУ РАДУ ДИРЕКТОРІВ" та "Український Національний Музей має право відкривати відділи У. Н. Музею в інших містах Америки".

Нова Адреса:

UKRAINIAN NATIONAL MLZEUM
2453 W. Chicago 22, ILL.
Chicago 22. ILL U.S.A.

К. ПАКУЛЕЦЬ

Приклад великого національного чину

Прикладів, коли одиниці виявляли великі національні чини за часів нашої визвольної боротьби, було багато. Одні палили свою хату й брали жінку й дорослих дітей та ішли в повстанці. Інші палили своє майно не бажаючи, щоб воно дісталось ворогові в руки. Ще інші віддавали своє життя, щоб рятувати других перед ворожою загрозою. В часах боротьби, коли людина напружує нерви й в піднесенні кидає бомбу на ворога, він гине сам, знаючи це наперед, що він мусить заплатити своїм життям для добра української справи. Коли в боротьбі не було виходу, то юнак, якого все життя ще було впереді, пускав собі кулю в чоло. Все це жертвенні чини.

Але є ще великі національні чини, яких мало хто хоче бачити, а може і не всякий може оцінити. Бідний український учитель, який віддає все своє життя на навчання дітей у патріотизмі, сам живе все життя в проголоді, в недостатках, повсякденно живе нервами і за це дістає не раз невдячну заплату — в моїх очах він також робить великий національний чин. За його життя в школі проходять тисячі дітей, що їм він формує психіку, формує душі будучих патріотів, борців за визволення Батьківщини. Подібне також відноситься до тих, які в злиднях свого життя відмовляються від всього для добра свого народу й помагають йому в його визвольних змаганнях. Не кидають 10 центів, щоб позбутися, коли йде збірка на політичну акцію, чи на поміч краєві, чи на культурну справу, а дають все, що зібрали своєю тяжкою працею за все своє життя. Дають на справи визволення України тим установам, які ведуть боротьбу проти наїздників на нашу рідну землю, та тим людям, які своєю науковою працею помагають визвольним змаганням. Один із таких прикладів подаємо нижче.

П. Іван Косетц народився в Україні в 1892 році в українській родині, яка дала йому духовий фундамент любови до всього рідного. Україна була в тому часі "змалоросійщина" і лише одиниці свідомо вели боротьбу за визволення. П. Іван Косетц кінчає школу й попадає в московське оточення в Петербурґу, де займає посаду в Головнім Штабі російської армії, як адміністративний старшина. Уніформа, чини, добра посада та гроші здавалось би могли цілком зробити з нього малороса - вислужника, якими були тоді тисячі. Але прищеплена з дитинства любов до свого — його рідною мамою й батьком, дають свої добрі на-

Ольга Косетц

Сотник Іван Косетц

слідки. Він зустрічається з українцями. Потишком читає українську літературу, ховаючись, щоб не спостерегли його товариші, москалі.

Як грім із ясного неба вдарила революція в 1917 році і п. Іван Косетц уже в грудні їде до Києва, де зараз же приймає участь у визвольних змаганнях. Приймає участь у бою за Арсенал і телеграф в рядах Українського Вільного Козацтва. Далі вже віддає свої знання по фаху й приймає участь у військових формаціях різних частин, аж до 1920 року, коли українська армія перейшла кордон і склала зброю.

На іміґрації в Німеччині, п. Косетц зустрічається з п. Ольгою фон Найман — німкою з роду, але душею та серцем українкою. Народилась вона в Києві, виросла й виховалась в українському оточенні. Любила українську культуру й нарід та мріяла повернутись назад в Україну, коли звільниться від наїздника. Збирала різні українські речі, сама вишивала в надії, що коли повернеться до Києва, то передасть це до музею. Безробіття в Німеччині примусило їх виїхати до Бельгії, де вони побрались і щасливо зажили. Працювали по фабриках і в склепах, заробляли на щоденний кусник хліба та з тих мізерних заробків треба було давати на різні національні справи до місцевих організацій та відкладати на чорний день. Мріяли, що прийде той щасливий день і вони повернуться на рідну землю.

Прийшла війна, німці зайняли Бельгію і дружину п. Косетця німці заарештували, як німецьку зрадницю. Обвинуватили в шпіонажі й посадили до концентраку. Забрало багато часу й турбот та допомоги добрих людей, щоб вирятувати її з табору. Вийшла хворою і психічно надламаною. Прийшовши до себе вона знову почала працювати як і перед тим

в українських організаціях. Вже перед війною приймала участь в "Українській Громаді", Т-ві "Незалежна Україна", Організації Допомоги Українським Інвалідам", "Допомоговім Комітеті Голодуючим", та співпрацювала з Воєнно-Історичним Інститутом. П. Косетц приймає участь в українському культурному житті разом з дружиною. З надламаним по нім. кацеті здоров'ям, 1955 р. пані Косетц померла.

З архіву присланого п. І. Косетцем до Музею ми знаходимо її цінну працю про голод в Україні та інші друки, які вона розсилала до різних визначних осіб до Франції, Бельгії, Швайцарії та Англії. Перед смертю заповіла своєму чоловікові, щоб усі її речі ручного виробу, та все, що вона зібрала, передати до Музею. В липні 1957 р. Український Національний Музей одержав листа від п. І. Косетця: "Мій вірний друг, моя дружина відійшла у вічність. Дітей не маю і я старіюся. За життя ми дещо зібрали. Я не хотів би щоб по моїй смерті все це попало в чужі руки, бо я українець і хотів би, щоб це перейшло в українські руки і служило далі тим ідеям, які я і ми всі маємо — визволенню України. Моя дружина все мріяла разом зо мною, щоб її ручну працю і все українське, що зібрала, дати до музею в Києві, но не судилось. Тому рішив я все це переслати до Українського Національного Музею в Онтаріо. Крім того ми маємо наші збереження на чорний день, які я також хотів би передати на культурні цілі. Мені на старість мало потрібно і я дістаю пенсію. Ми разом з покійною дружиною все це придбали, а тому хотів би, щоб усе це поступило в Український Музей від мене і від моєї дружини пів на пів".

В серпні 1957 року до музею прийшли кілька пачок із різними речами, зокрема з вишивками. Вони свідчать, що їх дім мав українське урядження. Також до музею прийшло 2,000 дол. готівкою з розпорядженням п. І. Косетця, щоб 1,000 дол. передати на музей від імені його дружини і п. Косетца по 500 дол., а 1,000 дол. залишити на окремому рахунку в банку і після його смерти половина іде на музей і половину передати тим письменникам-науковцям, які найбільше причинилися своєю працею для наших визвольних змагань. Ці гроші поступили в розпорядження Ради Опікунів Музею, які мають рішити, кому видати ті гроші і по скільки.

Далі п. І. Косетц пише: "Коли буду мати

ДО УКРАЇНСЬКОГО ЗАГАЛУ МІСТА ШІКАҐА Й ОКОЛИЦЬ

В нашому журналі "Музейні Вісті" будемо містити оголошення наших фінансових та комерційних закладів. Прочитайте уважно й подумайте скільки вони дають на національні цілі? Скільки людей користає з тих установ? Ми не тільки гордимося, що й ми виходимо в люди і маємо свої фінансові установи та бізнеси, пам'ятаймо, що кожний цент, який вкладаємо в ці підприємства — чи то в банк, чи в кооперативу, чи купуємо в українській крамниці — піддержує українську національну справу, бо всі ці заклади і бізнеси піддержують інші українські установи і організації, ось наприклад Український Національний Музей. Вони не дають оголошень чужинцям, а українцям, і тим піддержують нашу справу. Крім того в часах свят — коляди, чи збіркових акцій на національні цілі (а їх у нас є багато!), всі ці бізнеси та фінансові установи ніколи не відмовляються помогти нашій справі. Отож СВІЙ ДО СВОГО і спільно витворимо силу.

Гляньте лише на оголошення "Самопомочі", яка є під державною контролею і де Ваші вклади забезпечені до висоти 10,000 дол., як це є в кожнім великім банку. "Самопоміч" платить 3 1/3 відсотка на вклади, так як і інші установи того роду, але на ділі "Самопоміч" дає нам багато більше, ніж чужинецькі того роду фінансові установи, бо там людина все знайде піддержку, вони дають на національні цілі і там Вас зрозуміють як свій свого і поможуть — бо це наша установа.

Гляньте на оголошення п. Миколи Денисюка. Це відомий наш видавець який спричинився до росту й поширення нашого рідного друкованого слова. Він все піддержує нашу справу не на словах, а на ділі. Його всі видання як дар красуються на полицях в Українському Національному Музеї. Його друковане слово розходиться по всіх закутках світу і несе живе здорове зерно нашої культури та помагає нашим людям на чужині, далеко від рідного оточення не забувати хто вони є і бути духово в контакті з нашою спільнотою розкиданою по цілому світі. Передплачуйте і читайте "ОВИД"!

Цілий ряд інших оголошень, які Вам знайомі, бо Ви там бываєте нераз і знаєте, що це люди, які все з нами в біді чи в добрі і помагають нашій національній справі, а тому і наш обов'язок, кожного зокрема йти лише СВІЙ ДО СВОГО, бо в тому єднанні є наша національна сила в Америці. Не забуваймо купувати в наших склепах, складаймо гроші в наших фінансових установах, де наші гроші приносять відсотки зиску, що йде й на загальну справу. Піддержуймо наші видавництва, бо крім того що вони дають на національну справу, вони також несуть друковане слово, яке є для людей духовою стравою і стримують процес денаціоналізації, та наших дітей роблять українцями, нашими наслідниками великої ідеї визволення України. Отже не забуваймо клича "СВІЙ ДО СВОГО!"

ще, то ще надішлю, а не буде то з голоду не помру". Скільки віри і відданости українській справі в тих кількох словах! Людина яка на старість літ залишається з мізерною пенсією, віддає все, що має для добра національної справи!

Це приклад для нас усіх на іміґрації, приклад відданости українській справі, любови до своєї поневоленої Батьківщини, розуміння жертвенности на боротьбу за незалежність. "Може ті, що вернуться на Батьківщину колись згадають нас, що боролися за визволення Краю" — пише п. Косетц у дальших листах. Скільки посвяти і віри, скільки відданости своїй Батьківщині в тої людини!

А ось подумаймо скільки випадків було, що вмирав українець і залишав грубі гроші без завіщання, і їх забирав уряд. При житті він не хотів дати найменшого датку на визвольні змагання, на політичну акцію чи на культурні установи, а все держав, як скупар. З собою ми нічого не заберемо до гробу, а все залишимо, тому треба думати при житті, як розподілити те, що ми придбали за життя. Є люди, які думають, що вони будуть жити вічно і коли їм згадати про завіщання, то вони впадають у перестрах і не хочуть навіть думати про це. Чи це нам мило, чи ні, а вмерти треба. Колись прийде цей час, і він мусить прийти! Ось так, як ми вибираємось у далеку дорогу на довший час і полишаємо все в порядку, та даємо розпорядження дітям чи дружині, як і що та коли має бути зроблене, так само в житті треба все мати в порядку, бо ніхто не знає, коли прийде наш час відійти. Найкращим показчиком може служити великий національний чин сотника І. Косетця. Така людина відходить у вічність з чистою совістю і його не тільки згадають прийдешні покоління, але він служить прикладом для сучасників. Таких людей нарід не забуває!

Управа У. Н.М. і все членство складає щиру подяку п. Іванові Косетцеві за княжий дар на українську культурну справу.

НОВА ТЕХНІЧНА СИЛА В КІНОІНДУСТРІЇ

Українська спільнота знає, що до сього часу визначним режисером і техніком у кіноіндустрії є Євген Деслав у Франції, який зискав признання чужинців за свою працю й талан у постановках чужинецьких фільмів, а тепер веде підготовку до постановки українського фільму. А ось цього року в Сан Павло, Бразілія, відзначили українця за його постановку фільму "Місто, яке веде".

25-го січня 1958 року в 404-ту річницю заснування міста Сан Павло (Бразілія), у великій авдиторії Музею Мистецтва, голова міста Сан Павло д-р Контедіо Ноґейра Сампайо в присутності більш як 500 продуцентів, режисерів, операторів, акторів і ін. представників кіно-мистецтва, урочисто вручив Юрієві Тамарському диплом та грошову премію за найліпший документальний, кольоровий фільм про місто Сан Павло "Місто, яке веде", що його він випродукував у 1957 році.

П. Юрій Тамарський із дружиною і донькою прибув до Бразілії в роках по світовій війні, як Д. П. Будучи ще юнаком він приймав участь в Українському Вільному Козацтві в 1917 році, брав участь у боях за Київ, опісля в армії УНР. Працював у фільмових студіях в Україні до 1940 року. Вирвавшись з-під Совєтів, перебував у таборах, з черги прибув до Бразілії, де знов працював у кіновій індустрії.

П. Ю. Тамарський це активний член нашої спільноти, член УВК, та кореспондент і член Українського Національного Музею в Онтаріо, Каліфорнія. Недивлячись на брак

Посадник міста Сан Павльо, Бразілія, передає нагороду п. Г. Тамарському.

часу, він багато помагав в розвитку У. Н. Музею та своєю грошовою допомогою й працею є одним із діяльних членів музею і кореспондентів.

Його донька панна Тамара подарувала багато цінних малюнків для У. Н. Музею, а також великий портрет С. Петлюри, що було оголошено в журналі "На Слідах".

Радіємо з успіхів нашого члена й кореспондента Музею, та бажаємо йому найкращих успіхів у його праці, яка також є цінною для української справи та яка свідчить серед чужинців, що українці це талановиті люди, тільки політичні обставини не позволяють тим таланам розвинутися для добра України.

† СВЯТОСЛАВ ШРАМЧЕНКО

24-го червня 1958 р. у своїм помешканні в Филаделфії помер на удар серця капітан-лейтенант Української Державної Фльоти, Святослав Шрамченко, видатний громадянський діяч і жертводавець.

Походив він із старого козацького роду. Пройшов він довгий і кольоритний шлях у свому житті. Брав участь у російській царській армії, де скінчив військову школу. Почав із Балтійської фльоти, а опісля був переведений до Чорноморської фльоти, де його застала революція. Бере участь в українізації Чорноморської фльоти, В 1918 - 1919 роках був товаришем морського міністра українського уряду, належав до Гуцульського полку морської піхоти.

По виході на еміґрацію з 1920 року він бере жваву участь у різних військових і цивільних організаціях. Був дописувачем до багатьох часописів і журналів. Його публіцистика дала багато корисного в морській ділянці. Крім цього був він великим філателістом.

Від 1954 року був членом Українського Національного Музею в Онтаріо, Кал. Від 1955 року був кореспондентом Музею, жертводавцем та дав до Музею багато цінних історичних речей, а в тім прапор Української Державної Фльоти.

С. Шрамченко, капітан - лейтенант української фльоти, адьютант капітана II ранґи М. І. Білінського (сидить) — обидва в однострояx української морської піхоти Гуцульського полку.

Хай легкою буде американська земля славному українському патріотові!

† ПЕТРО ДЖЕНІНС

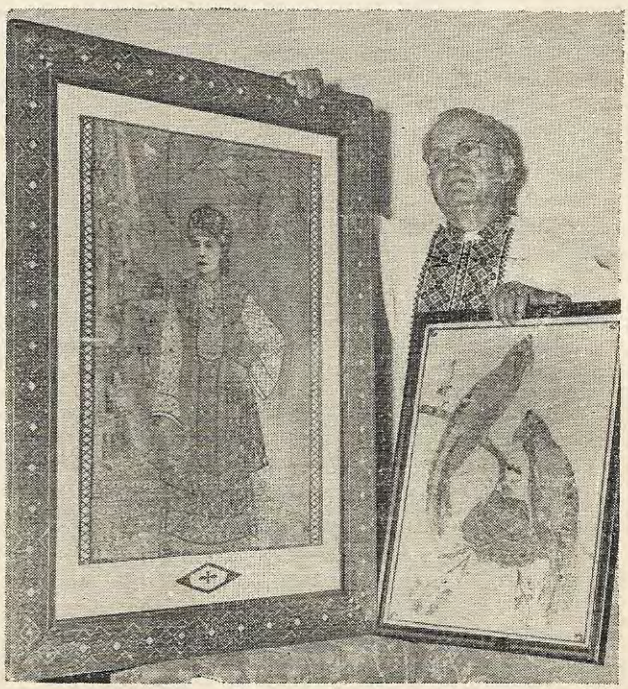
В Фініксі, Арізона, ЗДА, помер наш член і кореспондент Петро Дженінс, який усе своє життя працював для добра української справи.

Народився в 1890 році в Україні, в Галичині, і 20-літнім юнаком прибув до Америки. Жив кілька років в Пітсбурґу, а опісля 25 літ у Клівленді. В часі війни виїхав до Каліфорнії, де мешкав в Лос Анджелес, а опісля в Фенкс, Арізона, бо хворів на серце в останніх роках. Покійний полишив дітей і внуків.

Бл. п. Петро Дженінс був співаком, мистцем, а по професії інструментальщиком (тул мейкер). Виробляв з поштових значків образи, які давав на вистави. Іноді на один образ він уживав до 4,000 штук значків.

Все життя він піддержував культурну справу, працею й грішми. Дав для У. Н. Музею багато цінних речей та був членом і кореспондентом Музею до самої смерти. Як спадщину після себе він передав до У. Н. Музею багато цінного майна, зокрема бібліотеку, яка має багато цінних старих книжок та збірку творів Шевченка з "Кобзарем" виданим у 1893 році, та багато книжок, а крім того 20 образів, вишивки та цінний архів.

Хай буде Йому м'якою земля Вашінґтона!

П. Петро Дженінс на американській виставці з своїми образами виробленими з поштових значків та виробленими рамами його власноручної праці. На виставі п. Петро Дженінс дістав нагороду за свої праці.

МУЗЕЙНІ ВІСТІ

СТОРІНКА УКРАЇНСЬКОГО МУЗЕЙНИЦТВА

ЗЛУКА МУЗЕЇВ

Український Національний Музей і Бібліотека в Онтаріо, Каліфорнія, повстав у 1954 році. Як усякі початки, так і тут вони були трудні, але їх вдалося перебороти. Музей набув дім, почали видавати журнал "На Слідах", а опісля перемінили на "Музейні Вісті". Поволі загал переконався, що це початок великого культурного діла, яке може відограти в нашім іміґрантськім житті велику ролю. Почали все більш і більш напливати пожертви грішми й матеріялами, та все більш і більш росло число прихильників музейництва. Впродовж 4 років ми вже маємо коло 3,000 контактів з нашими людьми, які помагають музеєві. За 4 роки поступило грішми пожертв понад 11,000 дол. і коло 2,000 посилок із матеріялами. Дім, який був куплений під музей, мав 7 кімнат (1750 квадратових стіп площі). Музей наповнився експонатами й матеріялами а бібліотека книжками, і вже повстало питання як далі — або розбудовувати далі площу для музею або купити новий дім? Все частіше й частіше було чути голоси нашої провідної верстви, щоб музей перенести в більші центри українського згруповання як Ню-Йорк, Шікаґо чи Филадельфія, де б ширший загал міг користати з музею: діти шкільні, науковці та чужинці.

В останньому числі нашого журналу "Музейні Вісті" ми надрукували в цій справі анкету, на яку дістали відповідь: 77% за перенесення музею на Схід, 12% не відповіли і 11% відповіли, щоб не переносити.

Вважаючи, що в Ню Йорку вже є УВАН, який має зібрані матеріяли і привезені з Европи, та є Воєнно-історичний Інститут, Шікаґо було найбільше підходящим містом, а саме:

1) Український Архів Музей у Шікаґу має власний дім, який складається з 18 кімнат і є в центрі українського середовища.
2) Шікаґо знаходиться в центрі Америки й на роздоріжжі між Канадою й Америкою та близько до інших великих міст, де є українці.
3) З Українським Архівом-Музеєм ми ввесь час були в контакті і все плянували про злуку.

20 квітня 1958 року відбулися збори в Шікаґу, на яких був п. Каленик Лисюк, директор У. Н. М. і Б. і проф. Р. Смаль-Стоцький

Перша управа Українського Національного Музею в Шікаґу. З-ліва до права: О. Кочан — член; Ю. Каменецький — екз. директор; д-р М. Сімонович — фундатор-предсідник; пані А. Кочан — членка управи, М. Баран — скарбник. Стоять з-ліва до права: члени Управи і Ревізійної Комісії — пп. І. Красник, В. Данилишин, д-р З. Витанович, д-р В. Кук, В. Тимцюрак і О. Ганкевич.

від У. Н. Музею принципово погодилися на злуку. З того часу пішло вже юридичне оформлення злуки.

Злука повстала на таких умовах:

1) Музей залишається під тою же назвою "Український Національний Музей" як централя в Шікаґу.
2) В Лос Анжелес буде відділ У. Н. Музею.
3) Все майно рухоме й нерухоме злучують і воно стає власністю українського загалу поза межами України, який стоїть на засадах СОБОРНОЇ НЕЗАЛЕЖНОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ УКРАЇНИ, та що не визнає того стану, який тепер є на українських землях.
4) Прийняли статут, який існував в У. Н. Музею в Онтаріо, з добавкою постанов про заснування відділів.
5) Будинки в Онтаріо, де був У. Н. Музей, продаються і гроші, які будуть виручені від продажу, йдуть на сталий фонд музею.
6) Музей розгорне свою діяльність у Шікаґу в жовтні місяці в будинку музею, який знаходиться на Вест Шікаґо Авеню, з плянами побудувати в будучності окремий будинок під музей із новомодними уряджен нями й схоронищем на випадок війни.

Громадянство знає з відчитностей у нашому журналі, як повстав У. Н. Музей і хто були ті численні жертводавці, які помогли побудувати цю установу. Тут подаємо деякі інформації про Український Архів Музей у Шікаґу, який злучився з Українським Національним Музеєм в Онтаріо.

Український Архів-Музей у Шікаґу повстав у 1956 році по ініціятиві і з жертвенности малої групи людей різних партій і політичних поглядів, але які відчували потребу такої установи і хотіли служити загально українській справі.

Найбільшим жертводарцем цього музею був відомий ширшим колам української спільноти д-р М. Сіменович. Він започаткував ту справу і дав 5,000 дол. на купно дому під музей, та й надалі помагає грошево музеєві.

Дім на Вест Шікаґо Авеню куплений за 23,000 дол. і на ньому є ще половина довгу, який треба сплачувати, а тому нижній поверх дому д-р М. Сіменович винайняв для української організації, щоб у той спосіб помогти сплачувати морґедж.

Треба згадати також і тих, які своїми щирими датками започаткували цей музей, і були тими піонерами, які дали фундамент під ту установу, яка може зчасом перетворитися

З-ліва власний дім Українського Національного Музею, а з-права будинок Союзу Української Молоді в Шікаґу.

в одну з найкращих і корисних установ українського суспільства.

Д-р М. Сіменович дав на купно дому 5,000.00 дол. П. М. Баран 700.00 дол., проф. Ю. Каменецький 700 дол., д-р Б. Пелехович 196.00 дол., Каса Самопомочі 225,00 дол., П-во Анна і Петро Дідики 120.00 дол. По 100.00 дол. зложили ПП. Антін Артимович, В. Дякун, В. Децик, Орест Городинський, О. і А. Кочан, І. Красник, д-р Р. Смук, д-р В. Стефурак, д-р Е. Войнаровська.

По 75.00 дол. зложив д-р Роман Крупка.

По 50.00 дол. зложили ПП.: Юрій Буксар, Дирекція дому У. Н. С., д-р І. Мула, брати Оленці, Юрій Пенюк, П. Петрушевський, д-р Є. Тарнавський, д-р М. Терлецький, Українське Лікарське Товариство, оо. Василіяни, Я. Войнаровський, ОББУа Шікаґо відділ У. Н. С. ім. Стефана.

40.00 дол. М. Ткачук.

По 30.00 дол. Д. Дахнівський, Д. Каськів.

По 25.00 дол. ПП.: П. Рибак, П. Дзюбінський, д-р Гаєцький, Теодор Курпіта, С. Куший, от. О. Мицик, І. Михайлович, Ф. Опиханий, М. Островський, П. Сениця, П. Сума, Школа Українознавства Шікаґо, Відділ Провидіння ім. М. Шашкевича.

По 20.00 дол. зложили пп.: О. Бабій, Гетьманська організація в Шікаґу, Антін Струць, Т. Шпікула, К. Тучанський, В. Тимцюрак, М. Турянський.

По 15.00 дол. Василь Данилишин, Володимир Ничай.

Всі ці люди є різних віроісповідань, різних політичних поглядів і походять з різних

частин українських земель, але всі вони мають одну ідею служення українській визвольній ідеї і працювати для добра загальної національної справи.

Ці дві злучені установи мають у дальшому пляні зібрати гроші та побудувати величавий дім під музей, в якому можна було б гідно розмістити цінності української культури та гідно зарепрезентувати перед вільним світом нашу культуру, наші визвольні змагання та дати змогу ширшим колам науковців і громадянству користати з цієї установи.

Український Національний Музей
в Шікаґу

АНТ. КУЩИНСЬКИЙ

ЗА СЛОВОМ – ДІЛО

(В СПРАВІ І З ПРИВОДУ ЗЛУЧЕННЯ ДВОХ УКРАЇНСЬКИХ МУЗЕЇВ)

Здається, поза залізною заслоною нема ні одної української організації чи установи у вільному світі, яка б у своїх програмах, плянах діяльности чи проголошеннях конґресів чи з'їздів не кликала б до консолідації й об'єднання всіх наших антикомуністично протимосковських сил. Бо спільна ж ідея світить нам усім. Всі ж бо наші патріотичні організації пишуть на своїх прапорах золотими буквами: — "Боротьба за визволення та відродження єдиної Самостійної Соборної Української Держави!"

Та тим часом це гасло про об'єднання лишається в практиці щоденного буденного життя, в більшості прикладів, лише гаслом. Ще багато існує таких причин, що не втратили своєї гостроти й не відійшли в забуття, а не переборені в думках і поступованнях різних груп нашого суспільства, діють так, що до того патріотичного бажання про єдність ще не приходить.

Крім того, щоб не допустити до єдности думки й чину, бо ж в єдності сила, діють серед нашого громадянства відосередні тенденції, диктовані особистими амбіціями або надхнені й суґеровані чужим, ворожим духом і впливом.

І ось на такому тлі "розходження теорії з практикою", в галузі українського національно - культурного життя сталася радісна подія. Поєдналися й злились в одну установу два українські музеї, що досі існували окремо: Український Національний Музей в Онтаріо, Кал., і Український Архів-Музей в Шікаґу.

Історія заснування цих двох музеїв зовсім не пов'язана з собою. Вони створилися за окремими ініціятивами, різними людьми. До їх забезпечення спричинилися інші меценати. Їхні місця осідку були далекі одне від одного. Але закладено їх було для одної й тої ж мети — служити українській ідеї, служити українській спільноті. І ось, ця спільна ідея привела їхніх провідників до об'єднання їхньої чинности, до сполучення обох установ.

Тут за побожним бажанням і добрим словом прийшло й добре діло.

* * *

Хотілось би висловити багато палких признань із цієї нагоди тим розсудливим і направду беззастережено щирим і відданим, ідейним провідникам і керівним органам обох цих музеїв. Але, певно, не для особистої похвали вони це чинили. Свідомість великої відповідальности перед загально-національною справою та глибоко мудре розуміння музейного діла кермувало їхнім поступованням. Та за це їм належить почути авторитетні слова вшанування їхніх імен і заслуги від відповідних наших вищих центральних громадських, політичних і культурно-наукових об'єднань і установ.

Найперше, це є приклад гідний до наслідування і на взір усім іншим українським громадським і всякого другого роду патріотичним організаціям і установам.

Цей приклад дасть моральний вплив і доказ того, що при праці для одної цілі й при службі одній ідеї повинно і можна знайти порозуміння і "спільну мову". Треба тільки бути щиро просякненим ідейним прагненням служби високій ідеї, а не груповим інтересам.

Сталася злука двох українських культурних огнищ, бо відсунуто на бік всякі конкуренційні чи інші мотиви. Вищі й загальні для обох музеїв цілі запанували над місцевими, проминаючими привабами. Провідні й активні кола обох музеїв були на висоті свого покликання.

Ширше ж членство обох цих організацій-установ та загальна суспільна опінія патріотичних мас української еміґрації, напевно, привітають цю подію з щирим признанням і радістю. Бо ж цю масу українських людей різних політичних поглядів, віровизнань і місць походжень вже давно знеохотило дивитися на безліч безцільних сварок, чварів і розбрату. Вона в душі своїй прагне бачити вну-

тішню й гармонійну співпрацю для України.

Не може ж бути сумніву про належне й ще виразніше та ідейне й практичне зареаґування на цю вістку серед ширших українських громад, багатших на культурні й національно свідоміші сили в Північній Америці, Європі і ін.

* * *

Хочемо вказати ті досягнення й успіхи музейної справи ідейного і організаційного характеру, які, на нашу думку, мають послідувати в результаті об'єднання музеїв.

Що було б з українською еміґрацією, коли б впродовж прийдешніх ще 50, а може й більше років, на Українських Землях не відновилося національне, вільне, суверенне державне життя, а разом з тим, не було б припливу нової масової еміґрації з Рідних Земель?

Стара еміґрація вимре, нових сил із живим подихом не прибуде, мережа національно - патріотичних організацій прорідиться, склад їх членства упаде, нові адепти — молодь, народжена на чужині, звузить інтереси й цілі боротьби за українську справу, а подекуди і зовсім від неї відійде, зденаціоналізується.

Ворожі ж рейди, з закріпленням окупаційної влади в Україні, своєї активности не зменшать, система їхнього наступу "п'ятих колон" всіх барв та нищення й провокативної дискредитації та фальшивого товмачення нашої історії серед чужинецького світу — ще більше удосконалиться.

В очах чужинців українська справа ще дужче трактуватиметься як справа внутрішня російської імперії, а українське ім'я і вся політично - історична проблема України відійде в забуття або набере, в ліпшому випадку, байдужого ставлення до себе з боку міжнародніх чинників.

Мільйони жертв, кров борців за визволення України світ забуватиме. Хто тоді затримає за собою право репрезентації й фактично і авторитетно зможе доказувати українську справу, українську правду?...

На тлі таких, дай Боже, лише теоретичних песимістичних уяв, яскраво виходить і з'ясовується велике значення добре зорганізованого й широко поставленого в відповідному місті існуючого Українського Національного Музею на чужині поруч з іншими культурними й науковими осередками, коли вони б зуміли затримати і свою силу авторитету, і своє значення в належній активній силі.

Це Український Національний Музей на

КООПЕРАТИВНЕ ТОВАРИСТВО

"САМОДОПОМОГА"

В ШІКАҐУ

Веде

ДІТОЧУ ВАКАЦІЙНУ ОСЕЛЮ
в Раунд - Лейку, Іллиной
і СПОЖИВЧУ КРАМНИЦЮ
в Шікаґу

при 2208 Вест Шікаґо Ейве.
(у власних приміщеннях)

УКРАЇНСЬКА КНИГАРНЯ

2315 W. Chicago Avenue

Tel.: AR-6-6373

МАЄ НА СКЛАДІ всі найновіші твори української літератури, наукові твори, журнали та часописи.

ВІДДІЛ УКРАЇНСЬКОГО МИСТЕЦТВА: вишивки, повні народні строї, матеріяли до вишивання (полотна, панама), нитки ДМЦ, стилеві хустини, різьби, картини, керамічні вироби.

Продаж паперу, шкільного й канцелярійного приладдя, машинки до писання (українські і латинські), грамофонові плитки, карточки з побажаннями, та історичні.

ВЕЛИКИЙ ВІДДІЛ КНИЖОК,
дитячі іграшки.
МАРКИ ДЛЯ ФІЛАТЕЛІСТІВ.

чужині зможе репрезентувати перед чужим світом нашу історію, нашу культуру, наші права на свою державу, наші оправдані прагнення. Це він буде тим світочем, що роз'яснюватиме і спростовуватиме темряву ворожої пропаґанди.

Як культурна амбасада в чужому світі, музей видимими фактами речами-експонатами, документами доказує й демонструє чужим ученим, політикам і іншим провідним силам, що ми окрема нація з своїм преславним державним минулим та з оправданим, незаперечним правом на ще величне своє майбутнє й дуже важне міжнароднє значення.

Під цим оглядом вибір осідку для злученого У. Н. М. в Шікаґу дуже доцільний. Шікаґо лежить у центрі Америки, на роздоріжжі між ЗДА і Канадою. Тут що року відбуваються різні конвенції, конґреси, з'їзди і то різних народностей. Шікаґо лежить у центрі розселення української еміґрації. У самому місті є велике число українського населення, яке веде активно й вдало культурно-національне, громадське й політичне життя, дорівнюючись в цьому відношенні до інших центрів, де скупчені українські громади.

Для самих шікаґських українців посилення в тому місці нашого музейного центру злиттям у ньому двох музеїв є також великим придбанням. Вони тепер матимуть таку українську національну установу, яка видвигне Шікаґо на одне з провідних міст українського культурного життя, а зокрема, в галузі національного музейництва.

Злиття музеїв Онтаріо - Шікаґо дасть виклик і іншим музеям договорюватись, сконсолідовувати свою працю, а може й об'єднуватись.

До чести музейних діячів в ЗДА й Канади треба сказати, що цей рух заснування кількох музеїв в цих країнах ще не супроводився якимись ексцесами нездорового характеру. Ще не помічалось хаотичної конкуренції, отаманії, взаємних закидів. Навпаки, були виявн тенденції побратимської співпраці й взаємної толеранції. Це тому, що в проводах цих музеїв стоять люди просякнені духом свідомости, що є одна загальна для всіх Україна. Тому їх душевно єднала й ними кермувала одна ціль — служити чесно Україні.

* * *

Злиття двох музеїв Онтаріо - Шікаґо дає вже ту першу й безперечну користь, що в цьому УНМ скупчиться більша кількість і різнородність експонатів. Це ж дасть сконцентрування матеріялів і полегшить роботу науковців і дослідників.

Бо ж які б цінні скарби й хоронив у себе музей в Онтаріо, але по своєму географічному положенні він там не міг би скоро зробитись місцем, неначе, прощі, до якого мали б їздити частіше й у більшому числі заінтересовані, а дирекція музею не могла б їх прикликати. Та коли гора не могла йти до Магомета, то тепер Магомет прийшов до гори...

Щоб краще показувати й доказувати, "Хто ми, чиїх батьків, ким за що закуті" та за що боремось, а також для дальших, в систему педагогічну вкладених, завдань — необхідно, щоб експонати мали більшу показову й переконуючу силу і різнородністю, і масою. Це краще досягнеться тільки в більшому музеї, що на ці експонати буде багатший.

Злучений музей зможе частіше влаштовувати та краще устатковувати періодичні виставки, і то в центральному місті, де вирує темпо життя тої держави, яка стала в проводі наростаючої потуги проти панування й поширення С.С.С.Р., то є проти найбільшого й першого ворога українського народу, української культури й української ідеї Самостійної Держави.

Теперішній У.Н.М. в Шікаґу сполучить у своєму апараті співробітників двох дотеперішніх музейних установ. Тому ці всі фундатори, ідейні провідники, члени дирекції й інші співпрацівники зможуть раціональніше віддатись праці в тій галузі музейного життя, до якої мають більше залюби й здібності. А при спеціялізації й розподілі праці завжди бувають кращі результати.

Більший музей зможе заініціювати й налагодити ширші й систематичні зносини з усіми культурно - освітніми, навчальними, науковими та видавничими організаціями, установами й редакціями з великою користю для загальної справи.

Зокрема буде дуже цінною співпраця дирекції музею з педагогами, школами та проводами молодечих організацій у цілях систематичного й плянового використання музею для піднесення національної свідомости, вихови й освіти підростаючого українського покоління, а також для освідомлюючої інформації чужинецької молоді.

Злиття музеїв логічно приведе до сконцентрування капіталів та прикличе ширшу увагу українського суспільства і його активну участь у розбудові музейної справи в розумінні забезпечення її матеріяльними пожертвами. А це поможе кращому устаткуванню музею потрібним для праці помешкань та дасть можливість ширше повести й комерційну частину видавничої справи.

Тепер видавнича справа музею дістає ширші обрії для своєї чинности. Журнал зможе виходити систематичніше й більшого об-

сягу та в більшому накладі і за участи більшої кількости авторів.

Видатки на утримання господарської частини музею (помешкання і адміністрація та т. п.) при зведенні в одно ціле обох музеїв, а з часом, може, прилучення до них і інших музейних закладів, виноситимуть зменшену суму ніж, коли порахувати все те, що витрачають досі музеї, кожний собі окремо.

Український загал краще зрозуміє потребу існування нашого більшого національного музею і ширше відгукнеться на заклики про його підтримку, бо ж і пропаґандивна та освідомлююча діяльність об'єднаного музею зможе набрати ширшого й активнішого розмаху.

Збільшиться число членства, які створять постійну кадру господарів цього діла. Ширшим струмом попливуть до великого національного музею збірки експонатів, архівів, документів і т. п.

Всенаціональний характер музею набере ще більшої яскравости цієї особливости установи, яка провадить чинність, що є понад інші менші, переходячи групові цілі. Коли дотепер музей в Онтаріо зумів з великою заслугою перед історією, примістити в себе з однаковим п'єтизмом портрети проф. Грушевського, Гетьмана Павла Скоропадського і Отамана Симона Петлюри та багатьох інших визначних українських діячів та історичних постатей із далекого й недавнього минулого, віддаючи тим честь кожному з них, що приніс свою частку на вівтар Батьківщини, то ця ґалерія заслужених мужів України тепер ще більше розростеться і зілюструє все славне буття Української Землі...

Український Національний Музей має тепер стати предметом заінтересування й організованої опіки ширших кіл українського суспільства, українських допомогових установ і взагалі всіх, а зокрема центральних, українських організацій. Але це заінтересування має проявлятись виключно в аспекті загальнонаціональної найвищої і спільної мети існування нашої еміґрації на чужині: визволення України і відновлення її суверенної соборної великої держави. Заінтересування ж музеєм у цілях підрядних, внутрішно-групових завдань та партійно - політичних забарвлень і ухилів для нашого музею не будуть приємливі.

Музей має бути й далі всеукраїнською національною установою, яка з відродженням Української Держави, вільної від ворожої окупації, перенесеться у відповідній частині в столицю України, як історичний дар її вірних

BLACK STEER
MEAT MARKET
ВОЛОДИМИРА ШЛАПАКА
В ШІКАГУ

М'ЯСНІ ПРОДУКТИ
домашнього виробу
европейським способом

Продаж у власних крамницях:

2713 WEST DIVISION STR.
AL 2-6650

1957 WEST CHICAGO AVENUE
TA 9-6795

Фортепіяни найкращих американських фабрик

"KIMBAL — IVERS & POND",
"HENRY F. MILLER"

по найдешевших цінах, на найбільш догідні сплати поручає відома

УКРАЇНСЬКА ФІРМА
Степана Заппатинського

Zapp Furniture and Appliance

4753 N. Milwaukee Ave. Phone: KI -- 5-2757

синів, які і на чужині у "время люте" не забували Батьківщини та її гарячих на цей час потреб.

Тому, до чести провідних верхів українського організованого суспільства належатиме, щоб вони підносили це питання до уваги своїх керівних органів і загалу українців і сугерували його до глибшого зрозуміння й сприятливого відношення.

* * *

З фактичним і формальним розв'язанням проблем об'єднання музеїв в'яжеться цілий ряд турбот практичного характеру. Центральне місце серед них займе справа відповідного помешкання. Ця справа є трудною не лише тому, що для великої установи необхідно мати більший будинок, чи може й кілька — для окремих відділів. Трудна вона й тому, що тенденція зросту музейної справи та її популярність переганяє всі сподівання.

На це вказують факти постання за короткий час вже кількох музеїв в ЗДА: Український Національний Музей в Онтаріо, Український архів і музей у Шікаґу, Громадянський музей і Пластовий музей у Клівленді, не згадуючи про кілька музеїв у Канаді.

Про те ж саме говорить і другий факт, що досі не було і нема ні одної організації, яка б мала так багато меценатів і добродіїв за такий короткий час, як їх придбала музейна справа.

Треба до того вірити і з певністю пророчити, що український загал, розкиданий по цілому світі, а не тільки в Північній Америці, буде підтримувати наш музейний рух, бо зрозуміє, що музейні збірки це полум'я вічности, яке підтримує на чужині нашу культуру, а в тому і нашу християнську віру, пам'ять про нашу історію, зберігає наші душі національні, щоб вони тут не завмирали.

А сподіваючись широкого розросту музею, треба забезпечити йому місце, де б він міг розвернутися в своїй праці і розложити та зберегти свої дорогоцінні скарби, а не тіснитись із запакованими експонатами. Музей бо повинен дати все, що лише буде в його силах, для української справи.

Тому питання про помешкання має розв'язуватись з передбаченням того зросту музею і розгортання праці в ньому.

Тому на помешкання, яке тепер посідає музей в Шікаґу треба дивитися як на тимчасове. Треба вже тепер плянувати купно чи будування нового власного репрезентативного й фахово устаткованого для потреб музею дому десь під містом, де ціни ще дешевші й де буде більше спокою для музейної праці і для студій тих, хто музейними скарбами буде користатись.

* * *

Вся дотеперішня фундаторська, організаційна й збіркова музейна акція творить, так би мовити, першу фазу нашого національно-музейного руху в Америці. Кінчається вона позитивним і щасливим розв'язанням питання про перше й прикладне злиття двох, досі існуючих окремо музеїв. Проблеми, з тим злиттям зв'язані, деякі ми коротко тут намітили.

І так наперекір всім труднощам і перепонам та на прикрість гірку знаним і незнаним ворогам консолідації українських культурно-національних сил, довершилось це злиття двох українських установ.

Сталося об'єднання в спільній праці двох українських географічно від себе далеких, українських груп та їхніх чільних проводирів. Раніше вони заснувались окремо і окремо своїми турботами та опіками огортали та ростили нарізно ці дві установи. Та одна і та ж мета і ідея привела таки їх і до єдности організації й дальшого чину.

І хто знає, чи не буде цей радісний факт лише початком дальшої акції й руху організаційного об'єднання або, бодай, тісніше сконсолідованої праці також інших українських музеїв, а за їхнім прикладом і інших українських культурно-національних сил під спільним для всіх гаслом, що стоїть на наших музейних прапорах:

Служба й допомога в боротьбі за Україну!

За її волю, честь і славу!

За Українську Самостійну Соборну Державу!

НАЙСТАРША УКРАЇНСЬКА
АПТЕКА В ШІКАҐУ

Olenec Pharmacy

Виконує дуже солідно усі рецепти та поручає надзвичайний препарат на ревматизм

RX — 45

Мгр. МИХАЙЛО ОЛЕНЕЦЬ

2201 W. CHICAGO AVE.

Тел. ГУмболдт 6-9484

ВІДГУКИ ПРО ЗЛУКУ МУЗЕЇВ

Проф. Ілько Борщак, Париж, Франція: Що торкається перенесення У. Н. М. і Б. до Шікаґа і злуки з У. А. Музеєм, то на мою думку, це принесе більшу користь нашому загалові".

Майор Микола Маслівець, Лос Анджелес, Кал.: "Я завжди за централізацію музейних збірок на чужині, якщо в Шікаґу є ідейні господарі чи консерватори таких збірок. А ґрунт там, здається, добрий у громадянському відношенні і щодо численности скупчених".

Проф. Л. Бачинський, директор Музею в Клівленді: "Таку злуку лише треба вітати, бо вона дасть великі користі для нашої справи".

П. Гордій Босий, Австралія: "Добрий почин — в злуці сила. Вітаю й бажаю успіху. Пришліть медалі в честь Гетьмана І. Мазепи (позолочені) Вам висилаю чека".

ППолк. Юрко Орданівський, Онтаріо, Кал.: "Як мені не жаль музею, що забирається від нас до Шікаґа, але це велика і важна подія для добра нашої справи, а тому вважаю доцільною як злуку, так і перенесення музею до Шікаґа. Як член Музею голосую за злуку".

П. Василь Петрук, Німеччина: "Вітаю злуку музеїв і радо буду надалі помагати своєю працею й піддержувати цю велику установу. Привіт всім в Управі і хай Бог милосердний помагає в такій важній справі! Сьогодні висилаю до музею як дар два олійні портрети".

П. Василь Авраменко, Шікаґо, Ілл.: "Залучую уповноважнення на голосування на загальних зборах у справі злуки. Вітаю велику ідею, яка дасть велику користь для добра України. Слава Україні!"

Ген. К. Смовський, Міннеаполіс, Мінн.: "Вітаю великий національний почин. Лише в злуці сила, а нам її бракує. Я за злуку. Висилаю Вам свій допис про У. В. Козацтво".

П. Микола Дербуш, Міннеаполіс, Мінн.: "Добре коли Вам вдасться провести злуку музеїв, бо це дає інший напрямок нашій праці для добра загалу. Я й далі буду працювати Вашим кореспондентом ще з більшою енергією".

П. Іван Кразчук, Австралія: "Зрадів, що нарешті і ми почали розуміти, що нас нищить наше роз'єднання, а тому почали злуку музеїв. Вірю, що з часом і інші наші культурні установи злучаться. Мені тяжко і я мало заробляю. але висилаю Вам п'ять переказів по 10 дол. себто суму в 50.00 дол. на будову нового дому під музей у Шікаґу".

П. Г. Тамарський, Бразілія: "Питаєте мене, якої я думки про злуку музеїв. Ясно, що я вітаю злуку і радо буду далі співпрацювати і помагати такій важній справі, бо це щось, чого ми давно вже чекали, а чого не було в нашім іміґраційнім житті. Дай Боже щастя й успіху".

Д-р Т. Мацьків, Чигрін Фалс, Огайо: "Злука дуже добра ідея. Чому б не в Клівленді? Ну Вам видніше — вірю, що все буде для добра справи. Злука двох культурних установ це велика і важна подія в нашому житті. Буду я і надалі співпрацювати з Вами. Подаю деякі вказівки щодо мікрофільму та портретів Гетьмана Івана Мазепи й медалі".

Пані Таня Орлик, Дезерт Спрінґ, Кал.: "Це щось великого. Щасти Вам Боже, але не заломіться, бо не можна надіятися на всіх, а Вас піддержують лише одиниці. Та я вірю, що Вам вдасться все провести належно".

П. Ярослав Стецько, Німеччина: "Я все є за те, щоб сконцентрувати працю, а не розпорошуватись. Бажаю успіху".

Проф. І. Цапко, Бразілія: "З огляду на те, що У. Н. М. і Б. розрісся, то краще було б коли б він був у більшім українськім середовищі, в одному з центрів Америки. В більших осередках перебуває багато українців та й науковців, між якими і мав би бути наш У. Н. Музей".

Інж. Л. Биковський, Денвер, Колорадо: "З приємністю повідомляю Вас, що від часу повстання У. Н. М. і Б. дорожу ним як нашим культурно-національним скарбом і в міру моїх сил і спроможностей завжди помагатиму цій важливій установі та радо співпрацюватиму з нею для нашого загального добра. Вітаю злуку музеїв".

DARC PHOTO SALON ДАРК

МОДЕРНЕ ФОТОГРАФІЧНЕ СТУДІО В ШІКАҐУ,
СЛАВНЕ МИСТЕЦТВОМ МІЖ СВОЇМИ Й ЧУЖИМИ.

2059 Chicago Ave. CHICAGO, ILL. HAymarket 1-2254

Д-р В. Попович, Бельгія: "Я не був би за те, щоб у нас був лише один музей центральний, а за те, щоб були кілька музеїв в Америці, але які б вели між собою обмін і співпрацювали разом".

П. Ч. Міщук, Австралія: "Злуку У. Н. Музею і Б. в Онтаріо, Кал. та У. А. Музею в Шікаґу її тільки вітати можна. Це визначна подія в українській іміґрації".

П. Юстина Гуцал, Нова Україна, Н. Дж.: "Злука це сила й веде до добра нашої справи, а роздрібнення все нас обезсилює і не дає користи".

Проф. М. Заґайкевич: "Радію, що буде злука музеїв, бо це дасть більше користи для спільноти, коли буде музей у більших осередках, як для молоді так й нашим науковцям".

П. М. Крохмалюк, Німеччина: "Радію, що буде злука, а в той же час маю побоювання, щоб без Вас, Пане Лисюк, не став музей партійним. Але вірю в краще будуче і мудрість провідників музейної справи, що музей буде і надалі служити лише всеукраїнським інтересам".

Сотник Іван Косетц, Бельгія: "Для нас на чужині це є відрадне явище, бо серед нашого політичного розбиття це перший випадок, що дві культурні установи лучаться, бо їх лучить спільна ідея. Може це буде гарний приклад для інших наших культурних і політичних угруповань. Від себе і від моєї покійної дружини, яка все мріяла про музей та любила нашу культуру, залучую 100 дол. на будову дому під музей у Шікаґу".

Д-р Р. О. Клімкевич, Маямі: "Безумовно це велика подія і я радію, що ми щось творимо велике та єднаємось для спільної праці, а тим більш музеї мають єднатися, щоб усе майно творило враження і не розпорошувалося, а це дасть більше користи. Я вірю, Пане Лисюк, що все, що візьмете в руки, то воно стає реальним ділом. Я радо і надалі буду з Вами співпрацювати і помагати у Вашому журналі "Музейні Вісті".

Проф. В. Шугаєвський, Ню Йорк: "Злука добра річ, коли її зможете держати на цій же висоті, як досі — безпартійної та удосконалювати видання журналу. Напишіть подробиці злуки, на яких умовах ця злука повстала?"

П. Максим Скобка, Канада: "Найбільшою приємністю була від Вас вістка про злуку, а властиво заходи для злуки двох музеїв у Шікаґу. Як можна переводити музей до Шікаґа, коли там нема дому? Напишіть. Радий буду почути, що злуку завершите. Залучую мій чек на 20 дол. на будову нового дому під музей у Шікаґу. Що буде з домом в Онтаріо? Напишіть мені все докладно, бо це ж велика національна радість для всіх".

П. Дмитро Лисенко, Міннеаполіс, Мінн.: "Бажаю успіху і вірю, що буде багато користи зо злуки музеїв".

П. Григорій Карасюкевич, Німеччина, прислав листа з побажанням і закликами до праці та єднання для добра нашої справи і визвольних змагань. Лист зробив гарне враження на зборах.

П. Сидір Саранчук, Канада: "Вітаю злуку. Всього найкращого для добра української справи".

Це люди, які заступають різні українські партії, з різних українських земель, розкидані по цілому світі, але все живуть одною ідеєю служити українській справі, та які єднаються коло Українського Національного Музею.

Тут подаємо лише частину цитатів з листів наших прихильників, членів та кореспондентів. Зголосилося вже кількканадцять людей добровільно, які задеклярували на будову дому під музей в Шікаґу понад 2,000 дол. та готівкою прислали 170 дол.

В кожному числі "Музейних Вістей" будемо подавати справоздання про хід праці в Музеї, про відділи та про збірки на музей.

ПОЖЕРТВИ ДЛЯ УКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО МУЗЕЮ В КАЛІФОРНІЇ

Поступили до кінця травня 1958 року

ГРІШМИ ПОСТУПИЛО:

1. Каленик Лисюк, Онтаріо, Кал.	$350.00	17. Б. Козак, Ню-Йорк, Н. Й.	2.00
2. Йосип Брікнер, Лос Анджелес, Кал.	25.00	18. Микола Плуговський, Ню Гевен, Конн.	1.00
3. М. Бандрівський, Бофало, Н. Й.	5.00	19. Анна Плуговська, Ню Гевен, Конн.	1.00
4. Мих. Пізнак, Ню-Йорк, Н. Й.	5.00	20. Теодор Кашалупа, Ню-Йорк, Н. Й.	1.00
5. Е. Ф. Тельник, Лос Анджелес, Кал.	4.00	21. Юлія Павліш, Шікаґо, Ілл.	1.00
6. Д-р А. Литваківський, Кінкейд	4.00	22. Н. Бура, Торонто, Канада	1.00
7. Іван Беліменко, Нова Україна, Н. Дж.	4.00	23. Йосип Ярема, Плайнфілд, Н. Дж.	1.00
8. Пані Текля Деніс, Сан Франціско, Кал.	3.00	24. Василь Чуйко, Ст. Люїх, Мо.	1.00
9. Д-р Роман Климкевич, Маямі, Флор.	3.00	25. Д-р К. Бризгун, Торонто, Канада	1.00
10. Ген. Кость Смовський, Міннеаполіс	3.00	26. Яків Рудіон, Лорайн, Огайо	1.00
11. Вільям Карпа, Шікаґо, Ілл.	3.00	27. Дмитро Янковський, Міннеаполіс, Мін.	1.00
12. Петро Берсанов, Фенікс, Арізона	2.00	Готівкою поступило	$431.00
13. М. Боровський, Вінніпеґ, Канада	2.00	З попередніми поступленнями	$10,805.20
14. Л. Чупак, Петерсон, Ню Джерзі	2.00	Разом поступило з часу заснування Музею	$11,236.20
15. Д-р Т. Олесюк, Кервілле, Тексас	2.00		
16. Ф. Чопівський, Шікаґо, Ілл.	2.00		

МАТЕРІЯЛАМИ ПОСТУПИЛО:

827. Проф. Л. Бачинський, фотографії, відозви 17 штук.
828. Д-р Т. Мацьків, картки, фотознимки, 23 шт. 1 фотостат, 5 фото, 1 книжка.
829. Проф. В. Горбачевський, 4 книжки.
830. В. Крохмалюк, Німеччина, 22 фото, 3 книжки.
831. Г. Босий, Австралія, 1 фото, 1 олійний образ. 3 брошури.
832. Р. Пачовський, книжки, часописи та інше, 103 штуки.
833. І. Дзьобко, Канада, 3 книжки.
834. Ю. Лісовий, Англія, паперові гроші, 10 штук.
835. Ля Єскоба, Аргентіна, 1 книжка.
836. Ольга Войценко, Канада, 1 книжка.
837. Іван Косетц, Бельгія, альбом з фотографіями визначних діячів — 133 шт.
838. Проф. О. А. Грановський, 1 документ.
839. Йосип Білоус — запрошення й оголошення, 3.
840. В. Петрук, Німеччина, олійний образ, архів.
841. Д-р Р. Климкевич, українсько-німецький словник.
842. І. Піддубний, 1 книжка.
843. Н. Горбанюк, Німеччина, журнал, витинки 5, цінний архів О. Грицая, 2 фота.
844. Е. Павліш, реклями, відозви і інше, 19 штук.
845. Проф. Я. Рудницький, Канада, 4 книжки.
846. Пані А. Бундзяк, 45 фотографій, 44 матеріяли.
847. УВАН, Канада, 2 брошури.
848. У - А. молодь, літючки — 8 штук.
849. Українська Організація в Британії, марки, 5 бльоків.
850. Алексій Гуцал, Нова Україна, 2 книжки, 5 фото.
851. Василь Авраменко, афіші, запрошення й інші, 22 штуки.
852. Юрій Тамарський, Бразілія, фото 8, фотостат, олійний образ УВК, матеріяли для історії, 89 друки.
853. О. Корсунський, 1 фото, 1 книжка.
854. Українська Молодь в Америці, календар, матеріяли, 17.
855. М. Войтович, 48 фото, 44 документи, 2 печатки, 154 друки, 43 матеріяли.
856. Ґ. Маслівець, бюлетень УНДС — 1 штука.
857. Проф. П. Шулешко, Австралія, різні матеріяли 14 штук.
858. Чеслав Міщук, Австралія, часописи, матеріяли 34 штуки.
859. Інж. Л. Биковський, бюлетень, книжки 6 штук.
860. "Новий Шлях", Канада, календар 1958 року.
861. "Листи до Приятелів", 1 книжка.
862. Український Архів Музей, Шікаго, 6 фотостатів.
863. Проф. Є. Онацький, Аргентіна, витинки 318 штук.
864. Каленик Лисюк, олійні образи 3, книжки 11, фотографії 31 штук.
865. К. Пакулець, олійний образ 1.
866. Ген. К. Смовський, олійний образ 1 УВК, друків 91.
867. В. Чуйко, 6 книжок, 20 журналів, разом 26 шт.
868. Українська Студентська Організація, 1 кн.
869. Український Союз в Австралії, матеріяли 3.
870. "Ластівка", Австралія, 3 книжки.
881. М. Марченко, Англія, 1 книжка.
882. Проф. Ю. Каменецький, 2 мапи України.
883. І. Деснянський, Англія, 2 брошурки, друки 28.
884. Проф. Е. Костецький, Німеччина, 4 книжки.
885. Проф. Г. Руснак, Канада, 6 книжок.
886. І. Багряний, Німеччина, книжки і рукописи 7.
887. П. Марченко, 2 книжки.
888. В. Баляс, олійний образ "Корона К. Данила".
889. Григорій Афнер, Франція, 6 книжок.
890. Й. Ємець, Клівленд, книжки і друки разом 21.
891. М. Федорко, Нова Зеляндія, фотографії 13, друки 6.
892. В. Немиловський, Канада, журнал 1.
893. Проф. В. Загайкевич, 3 книжки.
894. Братство Мит. В. Липківського, 1 журнал.
895. Проф. В. Дорошенко, 1 книжка, друки 117.
896. Пані А. Білоус, різні матеріяли 9.
897. М. Соловій, книжка 1.
898. А. Кущинський, Параґвай, 22 часописи, матеріяли і фотографії разом 37 штук.
899. Кап. С. Шрамченко, різні друки 35 штуки.
900. Анатолій Онишко, Австралія, фото і рекл. 12.
901. С. Ліневич, 1 книжка.
902. Пані Клавдія Помилуйко, українка 1.
903. А. Глінін, Німеччина, різні друки 139 штук.
904. Ольга Коренець, 1 книжка.
905. А.Б.Н., Німеччина, друки 23.
906. Місія А.Б.Н., Формоза, фото і друки 26.
907. Канадійська Ліґа Визволення України, Канада, 2 книжки.
908. Ілько Лепкий, фото 2, записі з табору.
909. Іван Косетц, Бельгія, річники "Тризуб"-а 1930, 1931, 1932, 1933, 1934.

Зауважа: подаємо назви держав звідки надсилають матеріяли, а коли держава не зазначена, то це з З.Д.А.. Є особи, які присилали за той час багато разів, але все подано в однім записі і під одним числом. Таке буде й у дальших числах нашого журналу.

ПОВІДОМЛЕННЯ

16-го лютого 1958 р. управа У. Н. Музею завісила в членстві музею п. Петра Олексієва за порушення статуту згідно з розділом 14-а та розділом 22-б.

Надзвичайні Загальні Збори, відбуті 27-го липня 1958 р. це рішення управи апробували. Також 2 квітня 1958 р. п. Петра Олексієнка за порушення статуту У.Н.М. і Б., завісила в членстві Рада Опікунів У.Н.М. і Б.

Управа У.Н.М. і Б.
Рада Опікунів У.Н.М. і Б.

СПИСОК ОСІБ З-ПОЗА СТЕЙТУ КАЛІФОРНІЇ, ЯКІ ВІДВІДАЛИ УКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МУЗЕЙ В ОНТАРІО

Ім'я та прізвище, місце замешкання і стейт (край):

65 Григорій Василевський, Ню-Йорк.

66. Наталія Солона, Едмонтон, Канада.

67. Василь Іванів, Ню-Йорк, Н. Й.

68. Д-р Левко з родиною, Едмонтон, Канада.

69. Микола Кметюк, Денвер, Кол.

70. Маруся Кметюк, Денвер, Кол.

71. Марія Боянівська, Вінніпеґ, Канада.

72. Панас Кологривенко, Шікаґо, Ілл.

73. Роман Юркевич із дружиною, Джуліет, Ілл.

74. Осип Кочан з дружиною, Джуліет, Ілл.

75. Г. Сібалан, Дунелен, Ню Джерзі.

76. Петро Дженінс, Пфенікс, Арізона.

77. Андрій Булавицький з родиною, Міннеаполіс, Мін.

78. Василь Авраменко, Ню-Йорк, Н. Й.

79. Олександер Заєць, Портленд, Ореґон.

80. Петро Крохмаленко, Пітсбурґ, Па.

81. Проф. К. Г. Андрусишин, Саскатун, Канада.

ЧУЖИНЦІ ВІДВІДАЛИ У. Н. МУЗЕЙ В ОНТАРІО:

П. Гванг Ю, секретар міністерства закордонних справ, Формоза. П. Тоні Лі, секретар Гванга Ю. Обидва добре обзнайомлені з українським національним рухом і співпрацюють із місією АБН на Формозі. Цікавилися образами наших визначних провідників, визвольними змаганням та українською культурою.

Скавти з міст Корона, Кал., Сан Бернардіно, Кал., та Помона, Кал.

Учні гайскул і студенти каледжу в Онтаріо і Клермонт, Кал.

Проф. Джордж Волф з Лос Анджелес.

Проф. Аліс Джаніс з Помона.

Редактор Роберт Віллямс, Сан Дієґо, Кал.

Видавець Р. С. Гойль, Санта Ана, Кал.

Всі вони цікавилися українською культурою, визвольними змаганнями й дуже були здивовані, коли їм показано бібліотеку в англійській мові, видання про Україну і про українське питання (350 різних книжок у чужинецьких мовах).

OUR REPRESENTATIVES:

Australia: Mr. Cheslaw Mishchuk — Sidney

Austria: Mr. A. Zuk — Viena

Brazil: Mr. G. Tamarsky — San Paulo

Belgia: Mr. Ivan Kossetz — Bruxelles

Kanada: Prof. J. Rudnickyj — Winnipeg

Germany: Eng. I. Sapiha — Hannover

Paraguay: Mr. Anton Kushchynsky — Asuncion

OUR KORESPONDENTS:

Australia: Mr. C. Krywolap — Adelaide
Mr. Hordyj Bosy — Willamstown
Mr. A. Onyshko — Adelaide

Argentina: Prof. E. Onatsky — Buenos Aires

Belgium: Dr. W. Popowych — Bruxelles

Canada: Eng. W. Martynec — Winnipeg
Dr. S. Rosocha — Toronto
Mgr. W. Sawitsky — Montreal

Germany: V. Krochmaluk — New Ulm
Mr. George Karasiukewych

New Zeland: Mr. M. Fedorko — Willamstown

England: Mr. I. Desniansky — London

Italy: Very Rev. Dr. Ivan Choma — Roma

U. S. A. Eng. L. Bykowsky — Denver
Mr. Stephan Dushenko — Buffalo
Mr. Dmytro Lysenko — Minneapolis
Mr. Hlib Starowijt — Los Angeles
Mr. W. Berezowsky — San Francisko
Ing. W. Siyak — Los Angeles
Mr. A. Kozlowsky — New Hawen
Mr. Wital Wasilewsky — New Hawen
Mr. S. Shypyliawy — Buffalo
Mr. Mykola Derbush — Minneapolis
Mr. M. Woytowych — Utica
Mr. W. Dombrowsky — Minneapolis
Dr. P. O. Klimkevich — Miami

250-ЛІТТЯ — ВЕЛИКА РІЧНИЦЯ — НЕ ЗАБУДЬТЕ

В 1959 році буде велика річниця — 250-ліття смерти великого українського гетьмана Івана Мазепи. Не забудьте приготовлятися і підготовляти свої організації відмітити цю ВЕЛИКУ РІЧНИЦЮ СМЕРТИ ВЕЛИКОГО ГЕТЬМАНА.

Цю річницю відмітить увесь наш загал по цілому світі. Запрошуйте чужинців, щоб і вони почули хто був наш Великий Гетьман. Роздаваймо друки, які будуть видані з цієї нагоди. Вже існує комітет створений при УКК для плянування тої акції. Звертайтеся до нього і Вам поможуть у цій справі порадою й матеріялами.

Український Національний Музей також приймає участь у святкуваннях і влаштовує виставку в честь Великого Гетьмана Івана Мазепи. На цій виставі будуть виставлені портрети Гетьмана, всі друки, де пишеться про нього та все, що відноситься до тої доби. Прохаємо всіх слати нам матеріяли, які лише можна дістати на ту виставу. На бажання матеріяли будуть повернені назад.

Український Національний Музей випускає листівку з портретом гетьмана Мазепи роботи мистця П. Масютина. Це той момент на образі коли І. Мазепа зім'яв договір з Москвою і стиснувши уста, рішився йти проти Москви, щоб визволити Україну. Також У. Н. Музей випускає медалю того ж мистця П. Масютина розміром в пів американського доляра. Буде одна срібно-нікльована, а друга позолочена. Вкінці буде випущений значок з того ж портрету, що і листівка.

Листівки будуть сині і брунатні, ціна — 50 центів за 10 штук.

Значок з портретом гетьмана Івана Мазепи — $1.00 за 50 штук.

Срібно-нікльована медаля — $1.00 за 1 штуку.
Позолочена медаля — $2.00 за 1 штуку.

Торговцям і організаціям при замовленні більшої кількости даємо знижку. Просимо слати замовлення на адресу:

UKRAINIAN NATIONAL MUSEUM
2453 W. Chicago Ave.,
Chicago 22, Ill.

НАЙКРАЩЕ РЕАЛЬНОСТЕВЕ БЮРО

МИХАЙЛО ПРИЙМА

2218 W. CHICAGO, AVE. TEL. EV—4-0410

ПРОДАЄ І КУПУЄ НОВІ І СТАРІ ДОМИ ПО НИЗЬКИХ ЦІНАХ.

Полагоджує усі роди асекурацій (іншуренс) а то: домів від вогню, на авта, на життя та від випадків і недуг.

Продаж і виявлювання всіх родів фільмів, виконування репродукцій і копій світлин та документів

PHOTO CAMERA SUPPLY

R. LAWRIW

2216 West Chicago Ave. ARmitage 6-4190

КОШТИ ОГОЛОШЕННЯ:

Ціла сторінка на задній обкладинці зовні	60.00 дол.
Ціла сторінка в тексті	50.00 „
½ сторінки	30.00 „
¼ сторінки	17.50 „
⅛ сторінки	9.50 „
1/16 сторінки	5.00 „

ПРОСИМО ЗГОЛОШУВАТИСЯ НА КОЛЬПОРТЕРІВ ЖУРНАЛУ "НА СЛІДАХ".

Printed in Canada

Друком "Нового Шляху", Вінніпег, Ман.

ВИДАВНИЦТВО
МИКОЛИ ДЕНИСЮКА

видає

журнал "ОВИД" - книжки українських і чужих авторів - платівки

ОВИД
HORIZON

ЧИТАЙТЕ! ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ! ПОШИРЮЙТЕ!

"ОВИД" появляється щомісячно вже восьмий рік від 1949 року і втішається популярністю серед читачів у всіх країнах побуту українців на чужині —

В **"ОВИДІ"** співпрацює 150 діячів української культури з різних ділянок науки, літератури, мистецтва й громадсько-суспільного життя —

"ОВИД" це випробуваний приятель української родини на чужині, бо "Овид" своїм багатим змістом створює атмосферу здорового оптимізму.

На бажання висилаємо показові примірники.

Адреса:
OVYD - HORIZON — 2228 W. Chicago Ave., — Chicago 22, Ill.

—o—

ВИДАВНИЦТВО МИКОЛИ ДЕНИСЮКА видало дотепер 22 книжки українських і чужих авторів каталогової вартости **$30.40.**
Хто замовляє комплект 22-х книжок платить лише **$25.00.**

Запрошуємо зголошуватися на постійних відборців видавництва. Наші постійні відборці одержують всі видання на догідніших умовах **по зниженій ціні з пересилкою на їх адреси.**

—o—

ВИДАВНИЦТВО МИКОЛИ ДЕНИСЮКА продає такі монументальні видання, що є найбільшим досягненням українців на чужині:
ЕНЦИКЛОПЕДІЯ УКРАЇНОЗНАВСТВА (8 томів), ІСТОРІЯ УКРАЇНИ-РУСИ М. Грушевського (11 томів), ТВОРИ ІВАНА ФРАНКА (20 томів), ТВОРИ ЛЕСІ УКРАЇНКИ (12 томів), КОБЗАР Т. ШЕВЧЕНКА (4 томи) і ін.
Всі ці монументальні видання видавництво продає на догідні довгороченцеві сплати.

—o—

У крамниці ВИДАВНИЦТВА МИКОЛИ ДЕНИСЮКА є великий вибір українських платівок і машинок до писання. Українські й американські машинки до писання є у великому виборі, найкращого виробу американської продукції по найнижчих цінах, на догідні сплати, без дорахування відсотків.

Адреса Видавництва:

Mykola Denysiuk Publishing Co.

2228 W. CHICAGO AVE. CHICAGO 22, ILL.

Phone: EVerglade 4-3868

Український кооперативний рух уважає за добре все те, що скріплює націю як самостійну етнічну цілість серед других народів.

ФЕДЕРАЛЬНА КРЕДИТОВА КООПЕРАТИВА

"САМОПОМІЧ"

2351 W. Chicago Avenue

Chicago 22, Illinois

Telephone HU 9-0520

Приймає ВКЛАДИ і дає ПОЗИЧКИ

ГОДИНИ ПРАЦІ :

Кожного дня (крім неділі) від понеділка до п'ятниці від години 9-ої до 2-ої, в суботу від 10-ої до 1-ої, крім цього у вівторок і п'ятницю від год. 6.30 до 8.30 вечора.

КООПЕРАТИВА ВИПЛАТИЛА ЗА 1957 Р. 3½% ДИВІДЕНДИ

КОЖНЕ ОЩАДНОСТЕВЕ КОНТО ЗАБЕЗПЕЧЕНО ДО ВИСОТИ
$10,000 В CREDIT UNION SHARE GUARANTY CORP.

ПОЗИЧКИ ЗАБЕЗПЕЧЕНІ ДО ВИСОТИ
$10,000 В CREDIT UNION NATIONAL ASSOCIATION

У ПРИМІЩЕННІ КРЕДИТОВОЇ КООПЕРАТИВИ ПЕРЕВОДИТЬСЯ

ВСІ РОДИ ЗАБЕЗПЕЧЕНЬ

на авта, доми, меблі, домашнє устаткування, від заразливих і звичайних недуг, нещасливих випадків і т. п.

Помагаючи собі, помагаєте рівночасно Українській Громаді.

RETURN POSTAGE GUARANTEED
by Ukrainian Nat. Museum
2453 W. Chicago, Ont.
Chicago 22, ILL., USA.